

Välfärd

3/2016

SCB

Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån

SVENSKARNA
trivs hemma

PAPPOR ARBETAR
mer än mammor

HÖGUTBILDADE
lever längre

BÄTTRE STATISTIK
om barn och unga

ges ut av

STATISTISKA CENTRALBYRÅN

med syfte att i lättillgänglig form presentera och analysera aktuell statistik om välfärd, arbetsmarknad, utbildning och befolkning. Tidskriften är öppen för bidrag från experter såväl inom som utanför SCB. Författarna svarar själva för åsikter som framförs.

© 2016, Statistiska centralbyrån

Citera gärna men ange källan:
SCB:s tidskrift Välfärd

REDAKTION

Anna Nyman 010-479 45 94
Chefredaktör
Andreas Raneke 010-479 44 83
Andreas Rosander 010-479 43 73
Regina Vilkénas 010-479 41 18
Peter Gärdqvist 010-479 67 85
Hans Heggemann 010-479 68 10
Lena Blåsjö Jansson, 010-479 41 61
layout, diagram

REDAKTIONSRÅD

Inger Eklund, ansvarig utgivare
Karin Anderberg
Therese Hedlund
Maria Schoultz
Mikael Schöllin
Stefan Svanström

ADRESS

Tidskriften Välfärd
Statistiska centralbyrån
Box 24300, 104 51 Stockholm
E-post: tidskriften.valfard@scb.se
Webbplats: www.scb.se/valfard

PRENUMERATIONER

Att prenumerera på Välfärd är gratis.

Beställ e-prenumeration:

www.scb.se/valfard

Beställ prenumeration av papperstidning:

prenumeration.valfard@scb.se

Frågor om prenumeration:

010-479 65 51

Omslagsfoto:

Justem Johnsson, Scandinav

Medlem i

**SVERIGES
TIDSKRIFTER**

ISSN 1654-1502 (Online)

ISSN 1651-6710 (Print)

URN:NBN:SE:SCB-2016-A05T11603_pdf

Tabergs, september 2016

Nu vet vi mer om barns familjer

Statistiken över antalet barn som bor tillsammans med en styvförälder har ändrats från 83 000 till 136 000 barn. Det låter som en stor förändring, men det är inte barnens familjesituation som har förändrats. Däremot har statistiken utvecklats och vi kan nu beskriva barns familjer på ett bättre sätt än tidigare. I en artikel i detta nummer av Välfärd beskriver vi, med utgångspunkt i den nya statistiken, hur barns familjer ser ut och i en intervju berättar Karin Lundström mer om den nya statistiken.

CIRKULÄR MIGRATION är ett begrepp som används för att beskriva hur personer vid upprepade tillfällen flyttar in i eller ut ur ett land. SCB har medverkat i en kartläggning av hur cirkulär migration ser ut ur ett svenskt perspektiv. Under de senaste 45 åren har ca 240 000 personer flyttat över Sveriges gränser minst tre gånger och räknas därmed som cirkulära migranter. I början av perioden gällde det främst personer födda i våra nordiska grannländer, men idag är de flesta cirkulära migranter födda antingen i Sverige eller i länder utanför EU. Tomas Johansson berättar mer i artikeln *Från lokal till global cirkulär migration*.

anna.nyman@scb.se

SCB HAR BYTT TELEFONNUMMER

I september bytte SCB telefonnummer.

Det nya numret till växeln är: **010-479 40 00**.

Alla anknytningar, det vill säga de sista fyra siffrorna i telefonnumret, är desamma som tidigare. Mobilnumren berörs inte av bytet.

15 % av Sveriges invånare har en disponibel inkomst som enligt EU:s definition kan innebära risk för fattigdom.

5 Högre sysetsättning för pappor än mammor
Mindre skillnad bland föräldrar med äldre barn

8 Svenskarna nöjda med lagom boende
98 procent trivs i bostaden

10 Gifta lever längre
Stora sociala skillnader i livslängd

13 Från lokal till global cirkulär migration

Nya mönster i migrationen

” 240 000 personer har flyttat över Sveriges gränser vid minst tre tillfällen

18 Äldre flickor ofta trötta och stressade
Barns problem med stress, trötthet och sömn

20 Personer med svaga färdigheter arbetar i mindre utsträckning
En uppföljning av personer med svaga kunskaper i att läsa och räkna

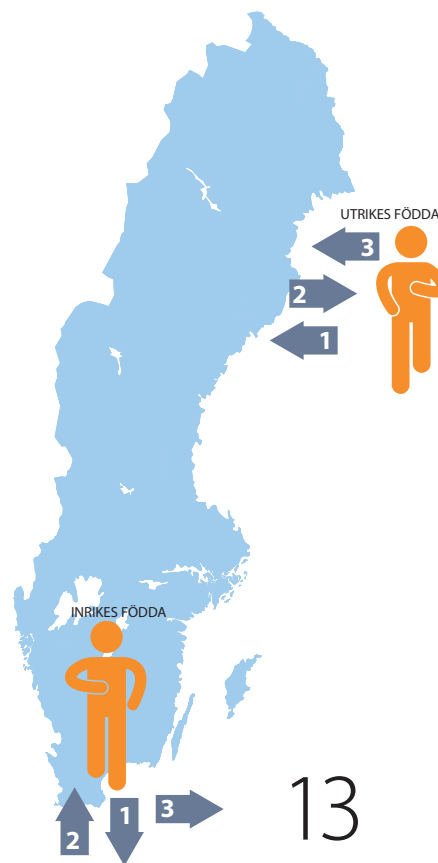
Intervju:
22 Nytt register ger bättre statistik om barns familjer

23 136 000 barn bor med en styvförälder
Kärnfamiljen fortfarande vanligast

Statistikskolan:
26 Att jämföra inkomster för hushåll

28 Folkhögskolan – en väg till högre studier
Nära hälften med behörighet går vidare

30 NOTISER

13

Baksidan:
Minst bostadsyta per person i storstäder

Publikationer från SCB

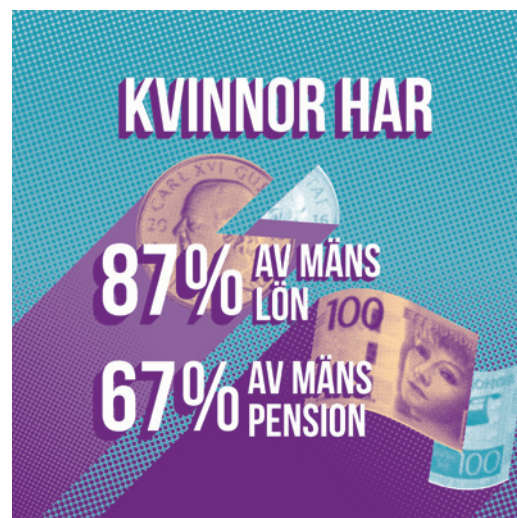
■ Andelen enbarnsmammor ökar

Andelen enbarnsmammor minskade successivt bland kvinnor födda 1945–1960.

Sedan har andelen mammor som förblivit enbarnsmammor ökat. Bland mammor födda 1970 har nästan 17 procent inte fått ett andra barn. En av orsakerna till att andelen enbarnsmammor ökat är senareläggningen av barnafödandet. Andelen enbarnsmammor är även högre bland de som har förgymnasial utbildning som högsta utbildning, har vuxit upp i storstäder, har en äldre partner, har separerat från pappan till sitt första barn eller är födda i EU-länder utom Norden. Läs mer i rapporten *Enbarnsmammor i olika generationer*.

Kvinnor har lägre lön och pension än män

Sett till hela arbetsmarknaden har kvinnor, när alla löner är uppräknade till heltid, 87 procent av mäns lön. Den största anledningen till skillnaden är att kvinnor och män finns i olika yrken och att mansdominerade yrken tenderar att betalas högre än kvinnodominerade yrken. Med hjälp av en statistisk metod, standardvägning, går det att ta hänsyn till faktorer som att kvinnor och män väljer olika yrken, har olika utbildning med mera och få fram skillnader som inte går att förklara med hjälp av statistiken. Då blir löneskillnaderna mindre, och kvinnor har då 94 procent av

mäns lön. Hur ser det då ut med den ekonomiska självständigheten livet ut? När arbetslivet är över kan kvinnor i genomsnitt kvittera ut 67 procent av mäns

pension, de yngre något mer och de äldre något mindre. Läs mer i *På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet 2016*.

■ Ålder vid invandring har stor betydelse för skolresultat

Det finns ett samband mellan ålder vid invandring och skolresultat. Bland utrikes födda som kommit till Sverige före sju års ålder når en nästan lika stor

andel behörighet till gymnasiet som bland inrikes födda. De som bosatt sig i Sverige i skolåldern blir behöriga i lägre utsträckning, det gäller särskilt de som kom till Sverige som tonåringar. Inom denna grupp går det också att se stora skillnader mellan de som är födda i olika delar av världen. Knappt sju av tio av elever födda i Norden, drygt fyra av tio av elever födda i övriga Europa och drygt två av tio av elever födda utanför Europa når behörighet till gymnasiet. Resultaten gäller perioden 2011–2015. Läs mer i rapporten *Integration – Utrikes föddas etablering i arbets- och samhällslivet*.

Foto: Scandina

■ Vanligare att högutbildade arbetar

En större andel av de högutbildade har ett arbete än av de med lägre utbildning. Med högutbildade avses här personer med eftergymnasial utbildning på minst tre år och med lågutbildade avses personer som enbart genomgått folk- eller grundskola. År 2014 arbetade 80 procent av befolkningen i åldern 25–64 år. Motsvarande andel för högutbildade var 87 procent och bland lågutbildade 61 procent. Läs mer i rapporten *Befolkningens utbildning och sysselsättning 2014*.

Prenumerera på Valfärd via e-post

Du vet väl att du kan prenumerera på Valfärd elektroniskt via vårt nyhetsbrev? Anmäl dig på www.scb.se/valfard. Där kan du också prenumerera på papperstidningen. Båda är gratis.

Alla publikationer kan laddas ner som pdf:er från www.scb.se. Vissa av dem kan du även beställa tryckta.

Foto: Scandina

Högre sysselsättning för pappor än mammor

Pappor har en högre sysselsättning än mammor, men skillnaden varierar mellan grupper med olika utbildningsnivå. Störst skillnad mellan mammor och pappor finns bland personer med förgymnasial utbildning.

Kvinnor har generellt en lägre sysselsättningsgrad än män. Under första kvartalet 2016 arbetade nära 82 procent av männen i åldern 20–64 år vilket kan jämföras med drygt 78 procent av kvinnorna i samma ålder. Men andelen sysselsatta varierar mellan olika grupper.

ATT HA HEMMABOENDE BARN är något som kan ha betydelse för om och hur mycket en person arbetar. Pappor med hemmaboende barn under sju år hade första kvartalet 2016 en sysselsättningsgrad på 91 procent, jämfört med 80 procent bland mammor med barn i samma ålder. Skillnaden mellan

mammor och pappor var alltså 11 procentenheter, jämfört med knappt 4 procentenheter mellan kvinnor och män generellt.

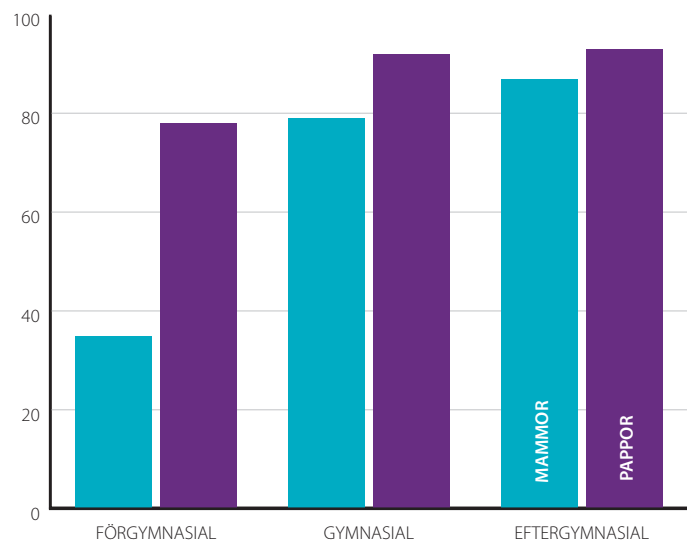
Sysselsättningen varierar även mellan olika grupper av mammor och pappor, mycket beroende av vilken utbildningsnivå de har. Hur gamla barnen är kan också ha betydelse, därför jämför vi föräldrar med yngre barn (yngsta barnet under sju år) och äldre barn (yngsta barnet sju år eller äldre). Vi börjar titta på mammor och pappor med barn under sju år som har eftergymnasial, gymnasial respektive förgymnasial utbildning.

35 %

av mammorna med en förgymnasial utbildning och hemmaboende barn under sju år var sysselsatta.

LÄGST SYSSELSÄTTNING BLAND MAMMOR MED FÖRGYMNASIAL UTBILDNING

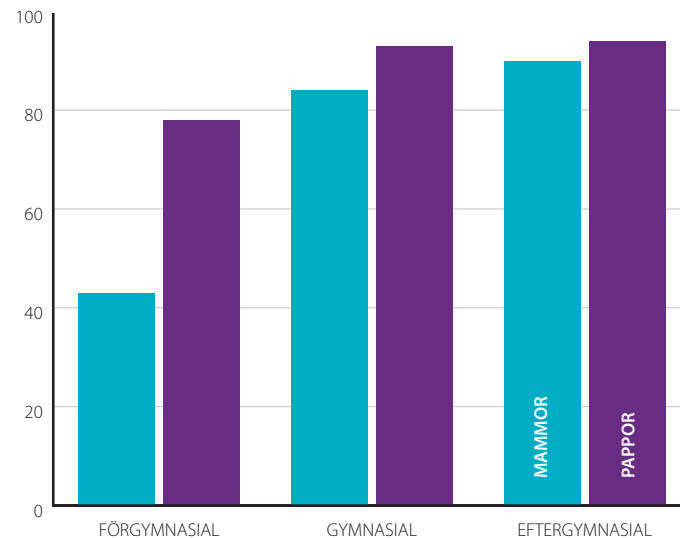
Sysselsättningsgrad efter utbildningsnivå för föräldrar i åldern 20–64 år med hemmaboende BARN UNDER SJU ÅR, kvartal 1 2016. Procent

Mammor med hemmaboende barn under sju år har lägre sysselsättningsgrad än pappor. Skillnaden är särskilt stor mellan mammor och pappor med förgymnasial utbildning.

HÖGRE SYSSELSÄTTNING FÖR MAMMOR MED ÄLDRE BARN

Sysselsättningsgrad efter utbildningsnivå för föräldrar i åldern 20–64 år med hemmaboende BARN SJU ÅR OCH ÄLDRE, kvartal 1 2016. Procent

Pappor med hemmaboende barn som är sju år eller äldre har ungefär samma sysselsättningsgrad som pappor med yngre barn. Däremot är sysselsättningen högre för mammor med äldre barn jämfört med mammor med yngre barn.

HÖGST SYSSELSÄTTNING har föräldrar med en eftergymnasial utbildning. Av pappor med en eftergymnasial utbildning och hemmaboende barn under sju år var 93 procent sysselsatta. Bland mammor med barn i denna ålder var andelen sysselsatta 87 procent. Det innebär en skillnad på 6 procentenheter mellan mammor och pappor i denna grupp.

Pappor med en gymnasieutbildning har nästan lika hög sysselsättning som pappor med en eftergymnasial utbildning. Däremot har gymnasieutbildade mammor en betydligt lägre sysselsättning än mammor med en högre utbildning. Skillnaden mellan gymnasieutbildade mammor och pappor var 13 procentenheter. Det innebär att skillnaden i sysselsättningsgrad är större mellan gymnasieutbildade mammor och pappor med barn under sju år än bland föräldrar med eftergymnasial utbildning.

Mammor och pappor med en förgymnasial utbildning har lägre sysselsättning, det gäller särskilt för mammor. 35 procent av mammorna med en förgymnasial utbildning och hemmaboende barn under sju år var sysselsatta, jämfört med 78 procent av papporna i samma grupp. Det motsvarar en skillnad på 43 procentenheter. Det är den grupp där skillnaden i sysselsättning mellan mammor och pappor är störst.

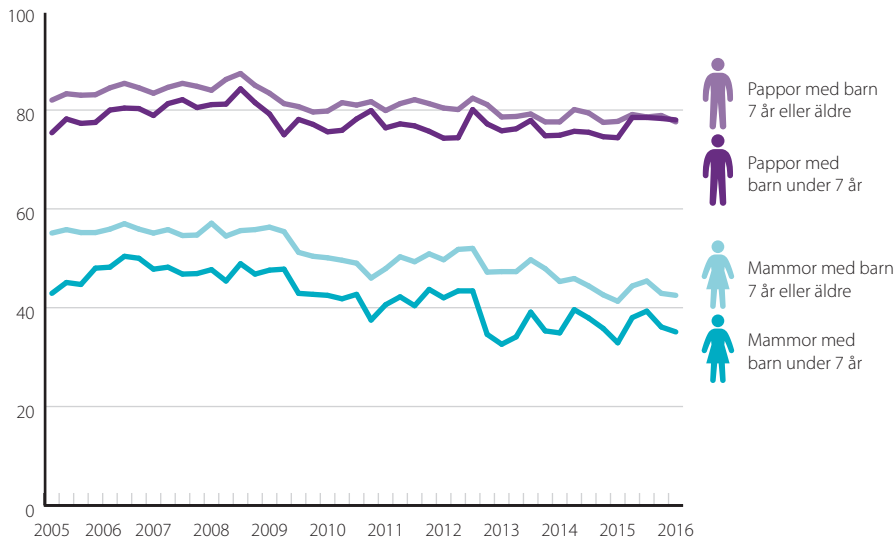
Skillnaderna mellan mammor och pappor är mindre för föräldrar med äldre barn än för föräldrar med yngre barn.

Om vi istället tittar på föräldrar som har hemmaboende barn som är sju år eller äldre har dessa pappor ungefär samma sysselsättningsgrad som pappor med yngre barn. Däremot har mammor med hemmaboende barn som är sju år eller äldre en högre sysselsättningsgrad än mammor med yngre barn. Detta innebär att skillnaderna mellan mammor och pappor är mindre för föräldrar med äldre barn än för föräldrar med yngre barn. Exempelvis var skillnaden mellan eftergymnasialt utbildade mammor och pappor med äldre barn 4 procentenheter, jämfört med 6 procentenheter för eftergymnasialt utbildade med yngre barn. På motsvarande sätt var skillnaden i sysselsättning mellan mammor och pappor med förgymnasial utbildning 35 procentenheter bland dem med äldre barn, jämfört med 43 procentenheter bland dem med yngre barn.

ATT FÖRÄLDRAR MED HÖGRE UTBILDNING har högre sysselsättning och att pappor har högre sysselsättning än mammor gäller alltså oavsett barnens ålder, men skillnaden mellan mammor och pappor är mindre bland föräldrar med äldre barn. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan mammor och pappor är större bland personer med förgymnasial utbildning än bland föräldrar med högre utbildningsnivå.

MINSKAD SYSSELSÄTTNING BLAND FÖRÄLDRAR MED FÖRGYMNASIAL UTBILDNING

Sysselsättningsgrad för förgymnasialt utbildade föräldrar i åldern 20–64 år med hemmaboende barn, kvartal 2 2005 – kvartal 1 2016. Procent

Sysselsättningen bland förgymnasialt utbildade har minskat under de senaste åren. Minskningen har varit större bland mammor än bland pappor, vilket gjort att skillnaden mellan könen blivit större.

Under de senaste åren har sysselsättningen bland förgymnasialt utbildade personer minskat. Den största minskningen har skett bland mammor, vilket gjort att skillnaden mellan mammor och pappor har blivit större i denna grupp. Den nedåtgående trenden i andelen sysselsatta bland förgymnasialt utbildade gäller för både inrikes och utrikes födda, även om sysselsättningsgraden är lägre bland utrikes födda.

EN ANNAN VIKTIG ASPEKT är hur mycket de som faktiskt är sysselsatta arbetar, alltså hur mycket en person i genomsnitt arbetar under en vecka med all form av övertid och frånvaro, såsom sjuk- och föräldradighet, inkluderat.

När det gäller arbetstid är det inga större skillnader mellan personer med olika utbildningsnivå, däremot finns skillnader mellan mammor och pappor. Pappor med hemmaboende barn under sju år arbetade under första kvartalet 2016 i genomsnitt 33 timmar per vecka medan mammor med barn i denna ålder arbetade 23 timmar. Skillnaden mellan mammors och pappors arbetstid var alltså 10 timmar per vecka. Bland föräldrar med äldre barn var den genomsnittliga arbetstiden 34 timmar per vecka för pappor och 27 timmar per vecka för mammor. Det är alltså främst bland mammor som arbetstiden

är längre för dem med äldre barn, och därmed blir skillnaden mellan mammors och pappors arbetstid mindre för dem med äldre barn än för dem med yngre barn. En delförklaring till att mammor, och då framförallt mammor till yngre barn, har en kortare arbetstid än pappor är att de tar ut föräldradighet i större utsträckning.

Under de senaste tio åren har mammors arbetstid ökat medan pappors arbetstid inte har förändrats, den har snarare minskat en aning för pappor med yngre barn. Skillnaden mellan mammors och pappors arbetstid är därmed mindre idag jämfört med för tio år sedan. ■

23

timmar per vecka är genomsnittlig arbetad tid för mammor med barn under sju år.

FAKTA

Artikeln bygger på uppgifter från Arbetskraftsundersökningarna, AKU. **För att klassas som sysselsatt** krävs att en person arbetat minst en timme under en viss given referensvecka. Även personer som har ett arbete men som är frånvarande, exempelvis på grund av semester, sjukdom eller föräldradighet, räknas som sysselsatta.

Faktiskt arbetad tid är den tid en person har arbetat under referensveckan inklusive frånvaro och övertid.

Uppgifterna avser personer 20–64 år, och gäller det första kvartalet 2016 om inget annat anges. Mammor/pappor med hemmaboende barn avser kvinnor/män som har barn boende i sitt hushåll, oavsett om detta är personens egna barn eller inte.

LÄS MER

I rapporten **Mäns och kvinnors arbetsmarknad åren 2001–2016** beskrivs mäns och kvinnors arbetskraftsdeltagande, sysselsättningsgrad och arbetslöshet för personer med olika utbildningsnivå och ålder, för inrikes och utrikes födda samt personer med/utan hemmaboende barn.

Krister Näsén

arbetar med Arbetskraftsundersökningarna på SCB
010-479 49 08
krister.nasen@scb.se

Svenskarna nöjda med lagom boende

Borta bra, men hemma bäst. Över 20 procent av befolkningen tycker visserligen att deras boende är för litet eller för stort. Men en majoritet av dem trivs ändå bra i sina hem.

Foto: Jenny Drakenlind, Scandina

Bostaden är en viktig del av vår välfärd. I olika faser av livet har vi olika behov och förväntningar på vårt boende. En aspekt av boendet är trångboddhet och i SCB:s Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF/SILC) finns frågor om detta.

TRÅNGBODDHET redovisas vanligtvis genom att man sätter antalet personer i hushållet i relation till antalet rum i bostaden. Men trångboddhet kan också belysas utifrån ett subjektivt perspektiv, det vill säga om man själv upplever att hemmet är för litet, lagom eller för stort. En fråga om vad man tycker om storleken på sin bostad ställdes i undersökningen 2014–2015. Resultatet visar att de allra flesta, tre fjärdedelar av befolkningen, anser att deras bostad är lagom stor. Drygt en av tio menar att bostaden är för liten och lika många säger att den är för stor. Yngre och medelålders tycker oftare att bostaden är för liten, medan äldre oftare anser att den är för stor.

Att ha ett hem som man upplever som för litet är allra vanligast i åldersgruppen 30–39 år, där 22 procent tycker att bostaden är för liten. Bland dem som är 65 år eller äldre är det 3 procent som menar att deras bostad är för liten.

Det finns också skillnader mellan olika typer av hushåll, framför allt mellan barnfamiljer och hushåll utan barn. Bland dem som har hemmaboende barn under 19 år tycker var femte att bostaden är för liten, jämfört med var tionde bland övriga hushåll. Det är framför allt de yngre barnfamiljerna som upplever sig vara trångbodda. Var tredje av dem under 30 år som har barn tycker att bostaden är för liten.

En jämförelse mellan olika boendeformer visar att det finns skillnader när det gäller typ av bostad och om man hyr eller äger den. Bland dem som bor i hyreslägenhet tycker 22 procent att bostaden är för liten. Motsvarande andel bland dem som bor i bostadsrättslägenhet är 15 procent och i småhus 6 procent.

Det finns också en geografisk aspekt på frågan om hemmets storlek. Bland dem som bor i någon av storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö uppger två av tio att deras bostad är för liten. I övriga landet är andelen hälften så stor, en av tio.

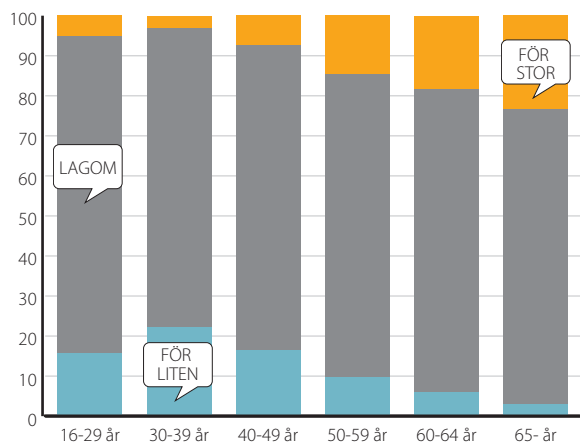
EN FRÅGA SOM ÄR INTRESSANT att besvara är om de personer som anser att deras bostad är för liten också är trångbodda enligt de traditionella måtten på trångboddhet. I ULF/SILC redovisas två olika

98 %

trivs ganska eller mycket bra i sin bostad.

FÖR LITEN BOSTAD VANLIGAST BLAND 30–39-ÅRINGAR

Åsikt om bostadens storlek efter ålder, befolkningen 16 år och äldre, 2014–2015. Procent

Det är i åldersgruppen 30–39 år som störst andel anser att deras bostad är för liten. Bland personer över 65 år är denna andel lägst.

mått, norm 2 och norm 3. Enligt norm 2 ska ett hushåll räknas som trångbott om det i bostaden bor fler än två personer per sovrum. Personer som bor ensamma i en etta räknas inte som trångbodda enligt norm 2. I befolkningen är 4 procent trångbodda enligt norm 2. Bland dem som tycker att deras bostad är för liten är 18 procent trångbodda enligt denna norm.

Enligt norm 3 ska ett hushåll räknas som trångbott om det i bostaden bor fler än en person per sovrum. Sammanboende par kan dock dela sovrum, medan barn ska ha eget sovrum. Som exempel ska ett sammanboende par med två barn ha minst 4 rum och kök för att inte vara trångbott. Personer som bor ensamma i en etta räknas som trångbodda enligt norm 3. Enligt norm 3 är 16 procent av befolkningen trångbodda. Bland dem som tycker att deras bostad är för liten är motsvarande andel 51 procent. Detta visar att upplevelsen av trångboddhet handlar om mer än antal rum per person. Alla som upplever sin bostad som liten klassas inte som trångbodda enligt de traditionella normerna för trångboddhet och tvärtom.

VAR TIONDE TRÅNGBODD TYCKER INTE ATT BOSTADEN ÄR FÖR LITEN

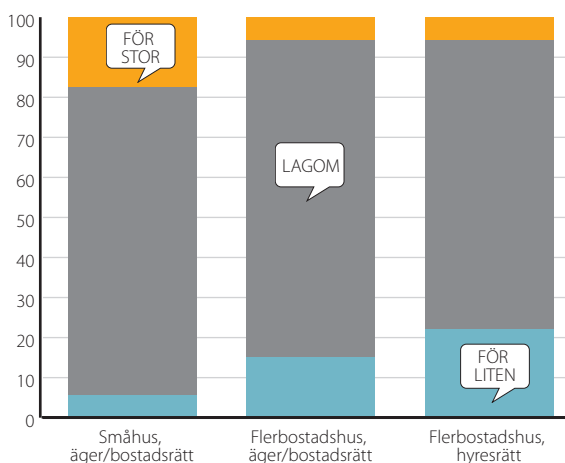
Befolkningen 16 år och äldre fördelad efter åsikt om bostadens storlek samt trångboddhetsnorm 3. 2014–2015. Procent

	Tycker att bostaden är för liten	Tycker inte att bostaden är för liten	Totalt
Norm 3			
Är trångbodd	6	10	16
Är inte trångbodd	6	79	85
Totalt	12	89	100

Närmare 80 procent i befolkningen är inte trångbodda enligt norm 3 och anser inte heller att de bor för litet. Var tionde person klassas som trångbodd men tycker inte att bostaden är för liten. En tredjedel av dem är ensamstående personer som bor i en etta.

ATT BO FÖR STORT ÄR VANLIGAST I SMÅHUS

Åsikt om bostadens storlek efter typ av bostad och dispositionsform, befolkningen 16 år och äldre, 2014–2015. Procent

Nästan 20 procent av dem som bor i småhus tycker att de bor för stort. Bland dem som bor i flerbostadshus är andelen 5 procent.

DRYGT EN AV TIO tycker att de har en för stor bostad. Att ha en bostad man tycker är för stor är vanligare bland äldre, personer som inte har hemmaboende barn, personer som bor i småhus samt personer som äger sin bostad. Allra vanligast är det bland dem som är 65 år eller äldre. I den åldersgruppen svarar nästan en av fyra att deras bostad är för stor. Bland de äldre som bor i småhus säger en av tre att hemmet är för stort.

HUR MAN TRIVS i sin bostad går också att beskriva utifrån ULF/SILC. På den frågan svarade 98 procent att de trivs ganska eller mycket bra. Andelen är lika hög bland dem som tycker att de bor för stort. Bland dem som anser att deras bostad är för liten är andelen däremot något lägre, men ändå svarade 90 procent i denna grupp att de trivs ganska eller mycket bra i sin bostad. De som trivs allra bäst är de som äger sin bostad eller bor i bostadsrätt. ■

Det är framför allt de yngre barnfamiljerna som upplever sig vara trångbodda.

Anne Danielsen Rackner

arbetar med Undersökningarna av levnadsförhållanden på SCB
010-479 42 66
anne.danielsen-rackner@scb.se

Gifta lever längre

Livslängden i Sverige ökar stadigt. Det finns dock stora skillnader mellan olika sociala grupper. Gifta lever längre än de som inte är gifta. Högre utbildningsnivå och högre inkomst innebär också flera extra levnadsår. Men givet en viss social grupptillhörighet lever kvinnor längre än män.

» Det sker en långsam förskjutning av dödsfallen mot allt högre åldrar, och en minskande andel av dödsfallen inträffar före 65 år.

Under perioden 2010–2014 var andelen som avled innan 65 års ålder 7 procent bland kvinnor och 11 procent bland män.

I den här artikeln jämförs antalet återstående levnadsår mellan grupper med olika utbildningsnivå, civilstånd och inkomst för de som uppnått 65 års ålder. Måttet som används är medelåldern bland avlidna. I redovisningen ingår endast inrikes födda.

KVINNOR LEVER LÄNGRE än män, det gäller oberoende av social grupptillhörighet. Räknat från 65 års ålder var medelåldern bland avlidna kvinnor 86 år under perioden 2010–2013. För män var den 83,5 år. Skillnaderna i livslängd är något större mellan grupper med olika utbildningsnivå än mellan könen. Medelåldern bland kvinnor med minst tre års eftergymnasial utbildning var 88,3 år. För kvinnor med enbart för-gymnasial utbildning var den tre år kortare, 85,3 år. Även bland män var det en skillnad på tre år mellan grupperna med den högsta och lägsta utbildningsnivån, 85,7 år jämfört med 82,7 år. Det är inte enbart en skillnad mellan den lägsta och högsta nivån – en högre utbildningsnivå innebär fler levnadsår oavsett vilka utbildningsnivåer som jämförs.

LIVSLÄNGD OCH CIVILSTÅND hänger också samman. Gifta lever längst och de som aldrig gift sig kortast. Genomsnittsåldern bland avlidna gifta var 87,6 år bland kvinnor och 84,8 år bland män. Den var 3–4 år lägre för personer som aldrig gift sig. Skilda hade något högre medelålder bland avlidna än de som aldrig gift sig, och änkor och änklingar levde i sin tur något längre än skilda.

Sedan 1980-talet har ökningen i livslängd varit störst bland gifta män. I mitten av 1980-talet hade skilda lägst medelålder bland avlidna män. Bland kvinnor hade skilda och de som aldrig gift sig lägst medelålder bland avlidna. De som aldrig gift sig har sedan halkat efter de övriga tre grupperna. Idag är medelåldern bland avlidna män 4 år högre bland gifta än bland de som aldrig gift sig, jämfört med

Gifta lever
längst och de
som aldrig gift
sig kortast.

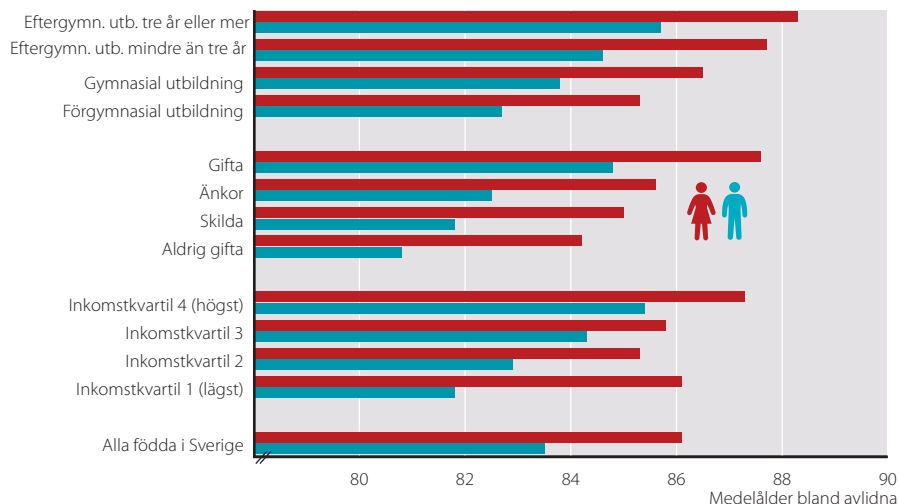
2,3 års skillnad i början av perioden. Ett liknande mönster syns för kvinnor.

Andelen som är sammanboende har sedan mitten av 1980-talet ökat i alla grupper som inte är gifta. Detta borde ha lett till minskade skillnader mellan gifta och övriga civilstånd, eftersom sammanboende kan sägas leva under liknande omständigheter som gifta. Men det verkar som om gifta trots detta behåller, eller till och med utökar, sitt försprång i livslängd jämfört med övriga.

ÄVEN MELLAN INKOMSTGRUPPER finns betydande skillnader i livslängd. Personer med högst disponibel inkomst hade också högst medelålder bland avlidna, 87,3 år bland kvinnor och 85,4 år bland män. Bland män hade gruppen med lägst inkomst den lägsta medelåldern bland avlidna. Bland kvinnor var det i stället gruppen med näst lägst inkomst som hade kortast livslängd. Detta kan troligen förklaras av att andelen gifta bland kvinnor är störst i grup-

UTBILDNING, CIVILSTÅND OCH INKOMST PÅVERKAR LIVSLÄNGDEN

Medelålder bland avlidna som uppnått 65 års ålder efter kön, utbildningsnivå, civilstånd och egen disponibel inkomst 2010–2013

Män lever kortare än kvinnor oavsett social grupptillhörighet.

Foto: Bodil Johansson, Scandina

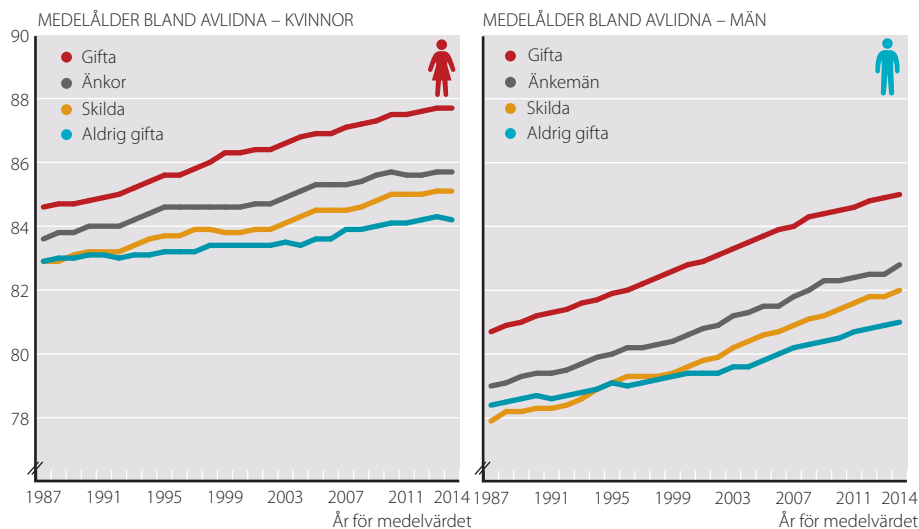
pen med lägst inkomst. Det var också betydligt mindre skillnader mellan inkomstgrupperna bland kvinnor än bland män. En förklaring är att kvinnor, och särskilt gifta kvinnor, har förvärvat arbetat i mindre utsträckning än män och därmed generellt har haft låg egen inkomst.

DET ÄR ALLTSÅ SKILLNAD i livslängd för var och en av de sociala faktorer som jämförs här. När flera faktorer analyseras samtidigt visar det sig att alla har betydelse var för sig. Exempelvis har personer med hög utbildningsnivå lägre dödlighet om inkomsten är hög än om den är låg. Men hur stor blir skillnaden om sociala faktorer som var för sig innebär hög respektive låg livslängd kombineras? Medelåldern bland avlidna i gruppen gifta med hög inkomst och minst tre års eftergymnasial utbildning var 89 år bland kvinnor och 86,5 år bland män. I gruppen med låg inkomst och förgymnasial utbildning som inte var gifta var medelåldern bland avlidna 84,1 år bland kvinnor och 79,5 år bland män. Mellan de två grupperna var skillnaden i livslängd således nästan 7 år för män och 5 år för kvinnor.

DET FINNS FLERA FÖRKLARINGAR till de sociala skillnaderna i livslängd och dödlighet. Den högre livslängden bland gifta beror bland annat på att de ofta har bättre tillgång till socialt stöd i form av en

GIFTA HAR UTÖKAT FÖRSPRÅNGET I LIVSLÄNGD

Medelålder bland avlidna som uppnått 65 års ålder efter kön och civilstånd. Treåriga glidande medelvärden 1987–2014

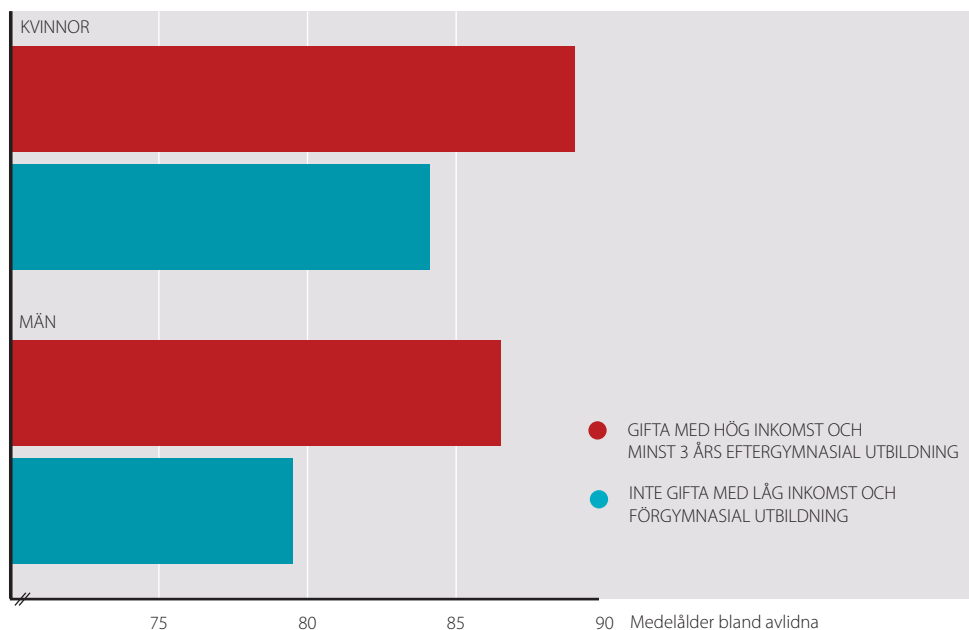
Trots att andelen sammanboende har ökat bland de ogifta minskar inte skillnaden i livslängd mellan gifta och ogifta, tvärtom drar gifta ifrån övriga grupper.

4

år högre är medelåldern bland avlidna för gifta män jämfört med de som aldrig gift sig.

GIFTA, HÖGUTBILDADE MED HÖG INKOMST LEVER LÄNGST

Medellålder bland avlidna 2010 i två grupper med olika kombinationer av civilstånd, utbildning och inkomst 2009. Återstående medellivslängd från 65 års ålder

Om sociala faktorer kombineras förstärks deras påverkan på livslängden. Gifta högutbildade män med hög inkomst lever i genomsnitt sju år längre än ogifta lågutbildade män med låg inkomst. Andelen män som tillhör någon av dessa två grupper är 12 procent och andelen kvinnor är 8 procent.

partner och egna barn jämfört med de som inte är gifta, vilket har en reglerande inverkan på livsstilen, såsom mindre risktagande och hälsosammare vanor. Hälsobesvär tidigt i livet, som kan påverka livslängden, kan också leda till att personer aldrig gifter sig. Skilsmässor eller en partners dödsfall kan också ha betydelse för hur länge man lever. Studier har till exempel visat att personer som gifter om sig har något högre dödlighet än personer som hela tiden är gift med samma person.

Sambandet mellan utbildningsnivå och livslängd kan förklaras av att personer med högre utbildningsnivå generellt har hälsosammare levnadsvanor. I exempelvis Folkhälsomyndighetens statistik framgår att andelen som röker dagligen eller som har stillasittande fritid är högst för gruppen med förgymnasial utbildning och lägst för de med eftergymnasial utbildning. Liknande mönster framkommer i Socialstyrelsens uppgifter om livsstilsrelaterade dödsfall som skador och förgiftningar och alkoholrelaterade dödsorsaker. Högre utbildning leder också normalt till jobb med högre inkomster, mer utbildning på

KÄLLOR

Folkhälsan i Sverige 2016, Folkhälsomyndigheten.

Dödsorsaker 2014, Socialstyrelsen.

LÄS MER

Livslängd och dödlighet i olika sociala grupper. Demografiska rapporter 2016:2, SCB.

FAKTA

ÅTERSTÅENDE MEDELLIVSLÄNGD är ett sammanfattande mått på dödligheten i alla åldrar för ett år eller en period. Beräkningen görs i en livslängdstabell och med en så kallad standardbefolkning som gör att måttet blir jämförbart mellan olika grupper och tidsperioder. Måttet kan också ses som medellådern bland avlidna under året. Måttet kan beräknas från vilken ålder som helst. I denna artikel räknas det från 65 års ålder.

UTRIKES FÖDDA ingår inte i redovisningen. Eftersom många utrikes födda saknar uppgift om utbildningsnivå, samtidigt som befolkningens storlek är överskattad i flera utrikes födda grupper, blir kvaliteten i dödsfallsberäkningen låg.

Uppgifterna om **INKOMST** avser egen disponibel inkomst. Kvinnor och män delas in i tre olika åldersgrupper och därefter i fyra lika stora grupper (kvartiler) utifrån inkomstnivå.

arbetstid och hälsosammare arbetsmiljö än vad som är fallet med en lägre utbildningsnivå. Allt detta är faktorer som, via arbetslivet, kan förlänga livet för högutbildade. ■

Örjan Hemström

arbetar med demografisk analys på SCB
010-479 49 97
orjan.hemstrom@scb.se

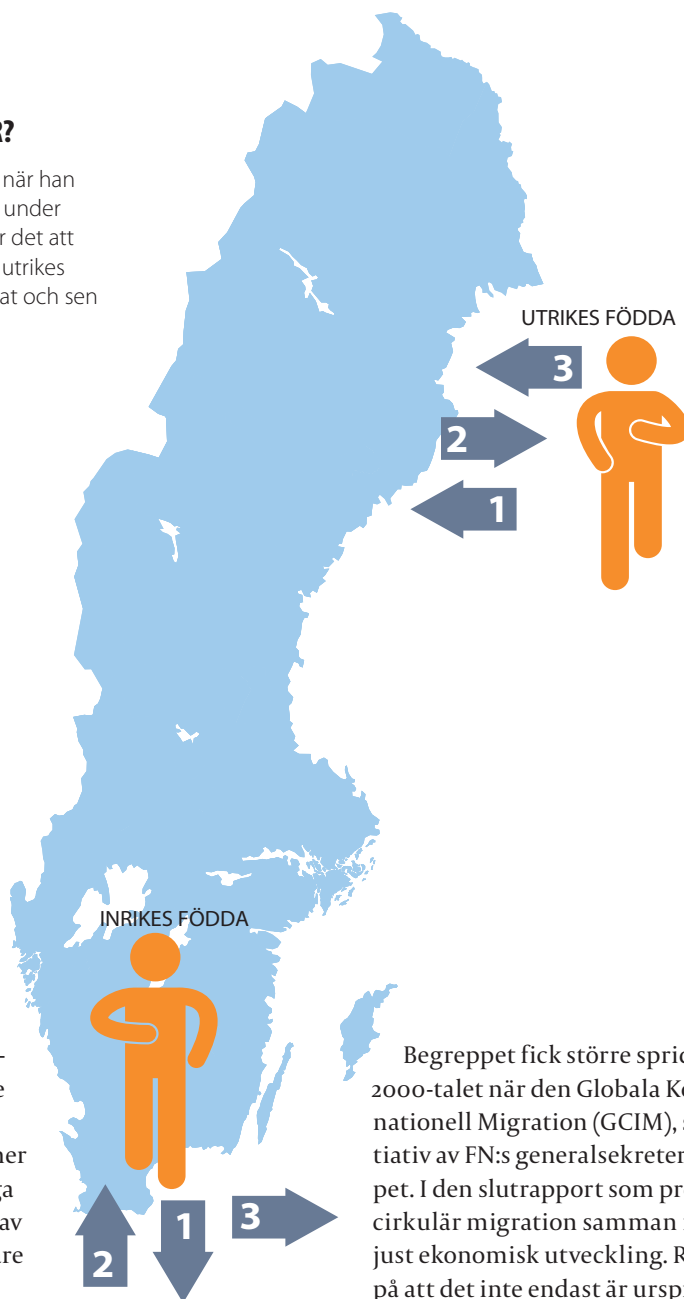

Från lokal till global cirkulär migration

240 000 personer har flyttat över Sveriges gränser minst tre gånger och räknas därmed som cirkulära migranter. Tidigare var de flesta cirkulära migranter födda i Norden, men idag är fler födda i Sverige samt i övriga världen.

VILKA RÄKNAS SOM CIRKULÄRA MIGRANTER?

I denna artikel räknas en individ som en cirkulär migrant när han eller hon har flyttat över Sveriges gräns minst tre gånger under perioden 1969–2014. För en person född i Sverige innebär det att man utvandrat, invandrat och sedan utvandrat igen. För utrikes födda innebär det att man invandrat till Sverige, utvandrat och sen invandrat igen.

Den globala internationella migrationen har förändrats under de senaste decennierna. Ett av de viktigaste inslagen är att allt fler av de migrationer som går till andra länder är tillfälliga snarare än permanenta. Visserligen har denna typ av rörlighet en lång historia, men den har under senare tid fått uppmärksamhet från bland annat forskare och beslutsfattare. Speciellt har upprepade flyttar mellan till exempel födelselandet och andra länder uppmärksammats och brukar benämnas som cirkulär migration.

BEGREPPET CIRKULÄR MIGRATION började användas på 1960-talet och då främst för att beskriva flyttar mellan landsbygd och stad i syfte att studera eller arbeta tillfälligt. I slutet av 1990-talet inkluderades även flyttar över nationsgränser med tillfälliga och kortvariga vistelser i begreppet.

Cirkulär migration anses vara viktigt för flödet av resurser, ofta i form av kunskap eller pengar, mellan höginkomstländer och låginkomstländer. Att underlätta tillfällig rörlighet kan på så sätt vara ett viktigt verktyg för att främja utveckling i fattigare områden och minska eventuell ojämlikhet mellan länder. Utvandring från exempelvis låginkomstländer kan vara en positiv faktor för landets utveckling.

Begreppet fick större spridning i mitten på 2000-talet när den Globala Kommissionen för Internationell Migration (GCIM), som hade bildats på initiativ av FN:s generalsekreterare, lyfte fram begreppet. I den slutrapport som presenterades kopplades cirkulär migration samman med möjligheten till just ekonomisk utveckling. Rapporten pekade även på att det inte endast är ursprungslandet som har något att vinna på situationen utan även migranten själv och destinationslandet.

Trots att begreppet cirkulär migration har använts under de senaste decennierna har en internationellt etablerad definition saknats, och det är först i början av 2016 som en arbetsgrupp under Förenta nationernas ekonomiska kommitté för Europa (UNECE) har föreslagit en definition:

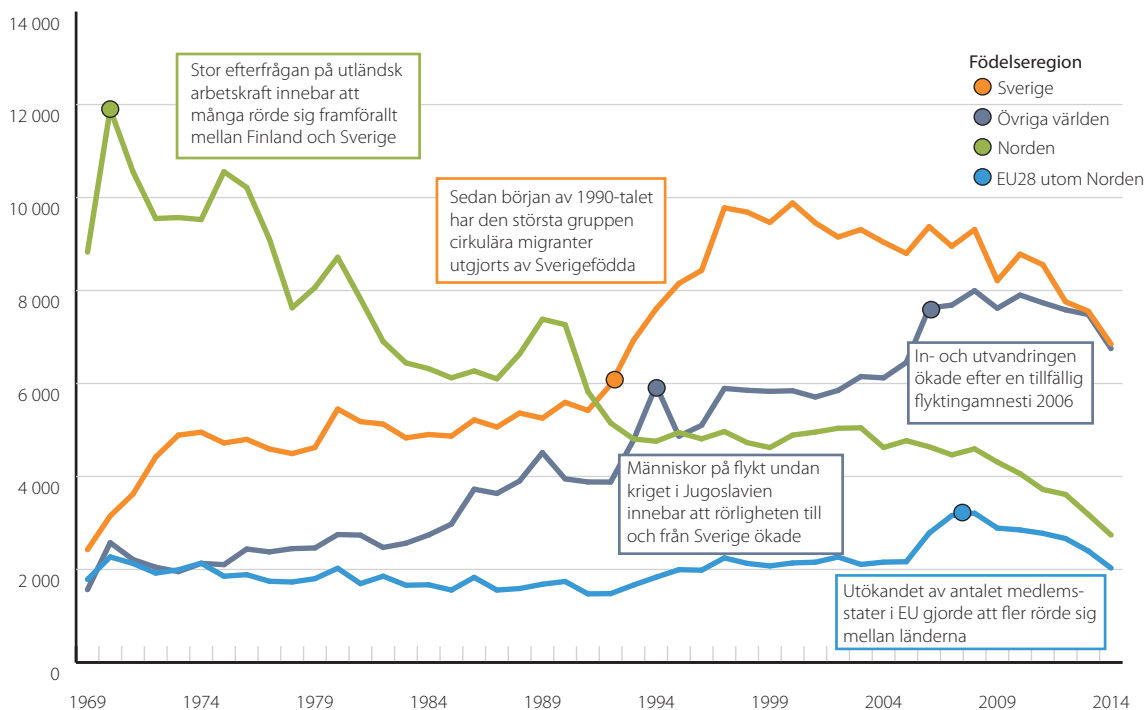
”En cirkulär migrant är en person som har passerat det rapporterade landets nationella gränser minst tre gånger under de senaste 10 åren, varje gång med en vistelsetid (utomlands eller i landet) som varar i minst 12 månader.”

Definitionen är dock inte slutgiltigt fastslagen och i denna artikel har en vidare definition använts. Här räknas en individ som en cirkulär migrant när han eller hon har flyttat över Sveriges gräns minst tre gånger under perioden 1969–2014.

Hos SCB finns data över Sveriges befolkning och händelser som påverkar den, så som in- och utvand-

DAGENS CIRKULÄRA MIGRANTER ÄR OFTA FÖDDA UTANFÖR NORDEN OCH EU

Antal in- och utvandringar av cirkulära migranter efter födelseregion, 1969–2014

Upprepade flyttar till och från Sverige var till en början vanligast bland födda i Norden. Dagens cirkulära migranter är till stor del födda i länder utanför Norden och EU.

Att det är relativt få cirkulära migrationer i början och slutet av perioden beror på i vilken fas i migrationskarriären man är. För att räknas som cirkulär migrant krävs att man har tre registrerade flyttar över landsgränsen under den studerade perioden. Cirkulära migranter som har sin första flytt innan 1969 medan den andra eller tredje har skett efter 1969 ingår därmed inte i statistiken. Detsamma gäller för migranter som endast har flyttat en eller två gånger till och med 2014. Det är först när den tredje flytten registrerats som de två första flyttarna kan räknas som cirkulära.

ringar men även födlsor och dödsfall. Dessa uppgifter finns lagrade i en databas sedan slutet av 1960-talet. Detta gör det möjligt att över tid studera i vilken omfattning en individ har rört sig över Sveriges gränser och på så sätt kartlägga cirkulär migration ur ett svenskt perspektiv.

KNAPPT 240 000 PERSONER har flyttat över Sveriges gränser vid minst tre tillfällen under perioden 1969–2014 och räknas därmed som cirkulära migranter. Omkring en tredjedel, eller 80 000, av dem har Sverige som födelseland. En annan vanlig födelselandsgrupp, omkring 70 000 personer, är personer från de övriga nordiska länderna. Ungefär 26 000 individer födda i något av dagens EU-länder samt 60 000 personer som ingår i gruppen övriga världen har genomfört minst tre flyttar. Sammantaget har alla individer som räknas som cirkulära migranter invandrat eller utvandrat cirka 900 000 gånger.

MIGRATIONEN TILL OCH FRÅN SVERIGE har varierat över tid i fråga om från vilka länder och varför en flytt har skett. Detta avspeglas i statistiken över de cirkulära migranterna. Under 1970-talet bestod invandringen till största delen av personer födda i våra nordiska grannländer, då Sverige hade en gynnsam ekono-

Det är vanligast att cirkulära migranter har flyttat tre gånger.

misk utveckling och det fanns goda möjligheter till arbete i Sverige för utländsk arbetskraft. När situationen på arbetsmarknaden förändrades, både i Sverige och i ursprungsländerna, valde många att lämna landet. De som sedan har kommit tillbaka till Sverige ingår då i gruppen cirkulära migranter.

När invandringen under 1980- och 90-talen till stor del utgjordes av människor som flytt från krig eller politiska oroligheter samt anhöriga ökade antalet migranter från länder utanför Norden och EU. När en del av dessa sedan utvandrade och återvände till Sverige ingår de i statistiken. En fortsatt invandring från olika delar av världen under 2000-talet innebär att antalet som räknas som cirkulära migranter har ökat. De cirkulära migranterna som ingår i gruppen övriga världen har sedan mitten på 1990-talet varit en av de vanligaste. Inom denna grupp är det vanligast att vara född i ett asiatiskt land. Sedan 2010 har personer födda i Asien, främst Iran och Irak, stått för fler cirkulära migrationer till och från Sverige än personer födda i våra nordiska grannländer. Ekonomisk lågkonjunktur och Sveriges inträde i EU innebar att många Sverigefödda inledde sin migrationskarriär i början på 1990-talet och sedan dess har denna grupp varit den största till antalet.

UNGEFÄR TRE AV FYRA utrikes födda cirkulära migranter flyttar mellan Sverige och sitt födelseland. Knappt 80 procent av flyttarna till Sverige går från födelselandet, medan knappt 75 procent av flyttarna från Sverige har gått tillbaka till födelselandet. Att andelen är så hög beror på att personer födda i våra nordiska grannländer i mycket hög utsträckning, drygt 90 procent, flyttar mellan sitt födelseland och Sverige. Framst gäller det personer födda i Finland, då nästan samtliga flyttat till Sverige från födelselandet.

När det gäller personer födda i Asien och Afrika är födelselandet oftast inte involverat. Bland de cirkulära migranterna födda i Afrika flyttar hälften från ett annat land än födelselandet och när de lämnat Sverige har sju av tio flyttat gått till ett annat land än födelselandet.

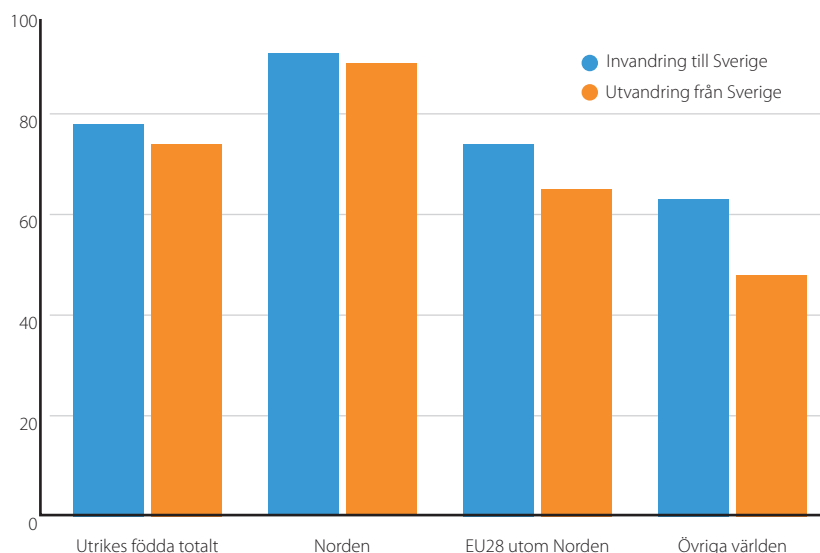
Att flytten går mellan Sverige och ett annat land än födelselandet är vanligast bland personer födda i Iran, Irak och Somalia. Bland dessa cirkulära migranter har mer än fyra av tio kommit från ett annat land än födelselandet när de flyttat till Sverige. När de sedan har lämnat Sverige är det heller inte vanligt att återvända till sitt födelseland. Mellan 60 och 80 procent flyttar till ett tredje land då de lämnar Sverige. De vanligaste länderna att flytta från eller till är Storbritannien och Norge. För personer födda i Somalia är flyttar till eller från Storbritannien särskilt vanliga. För personer födda i Sverige har flest migrationer gått mellan Sverige och Norge följt av migrationer mellan Sverige och USA. Cirka 25 procent av de Sverigeföddas flyttar har gått till eller från dessa båda länder.

900 000

gångar har de cirkulära migranterna invandrat eller utvandrat

MER ÄN SJU AV TIO FLYTTAR MELLAN SVERIGE OCH FÖDELSELANDET

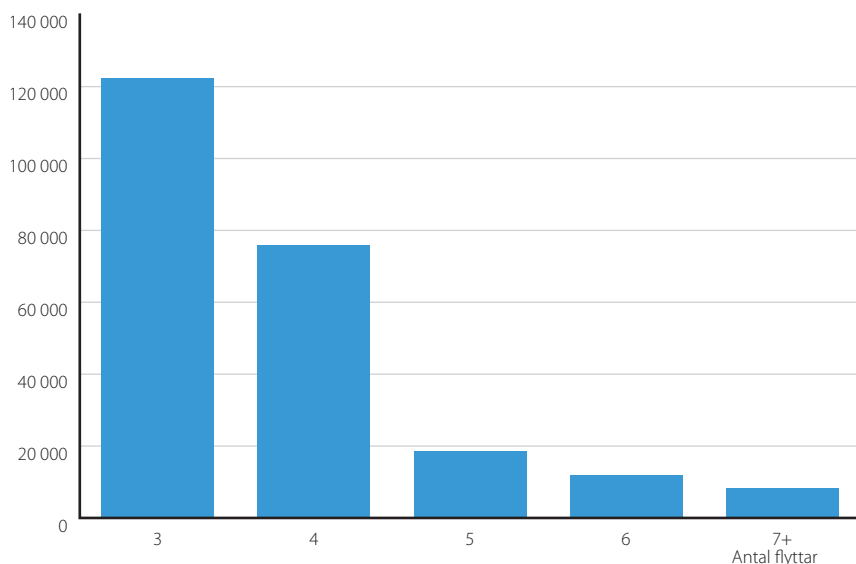
Andel av utrikes föddas in- och utvandringar som går från respektive till födelselandet efter födelseregion, 1969–2014. Procent

Det är vanligt att utrikes födda cirkulära migranter flyttar mellan Sverige och sitt födelseland. Knappt 80 procent av flyttarna till Sverige går från födelselandet, medan knappt 75 procent av flyttarna från Sverige har gått tillbaka till födelselandet. Andelen är högre bland födda i Norden men lägre bland födda i EU-länder samt övriga världen.

VANLIGAST ATT HA FLYTTAT TRE GÅNGER

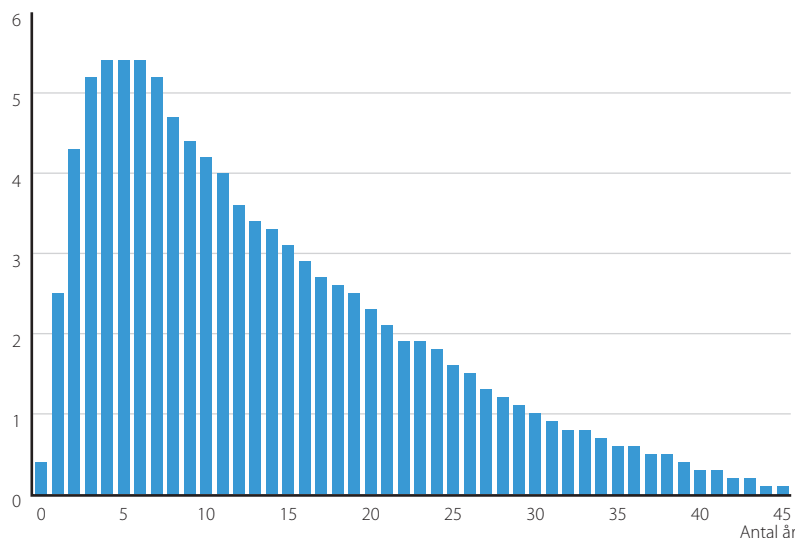
Antal personer efter antal flyttar under perioden 1969–2014

Det är vanligast att cirkulära migranter har flyttat just de tre gånger som krävs för att ingå i definitionen. Omkring 8 000 personer har under den studerade perioden hunnit flytta sju gånger eller mer.

VANLIGT MED 3–7 ÅR MELLAN FÖRSTA OCH SENASTE FLYTT

Antal år mellan den första och senaste flytten under perioden 1969–2014. Procent

Ungefär en tredjedel av de cirkulära migranterna har gjort den första och den senaste flytten inom sju år. Omkring 10 procent har tagit 28 år eller mer på sig att genomföra minst tre flyttar.

STUDERAR MAN ANTAL FLYTTAR som har gjorts blir det tydligt att många har gjort just de tre flyttar som krävs för att ingå i definitionen av en cirkulär migrant. Drygt hälften, eller 122 000, av alla som räknas som cirkulära migranter har flyttat till eller från Sverige vid tre tillfällen medan cirka en tredjedel har flyttat fyra gånger. 8 000 personer har flyttat sju eller fler gånger.

För de allra flesta har det gått en tid mellan den första och den senaste flytten. För omkring en tredjedel har det gått högst sju år från det att migrationskarriären påbörjades till att den senaste flytten registrerades. Drygt hälften har gjort den senaste flytten inom elva år. Det är relativt ovanligt att den första och senaste flytten äger rum under samma år, men nästan 1 000 personer har hunnit med att flytta minst tre gånger under ett år.

VI KAN FÖLJA CIRKULÄRA MIGRANTER under 45 år och under denna tid har sammansättningen på migranterna förändrats. I början av 1970-talet rörde det sig ofta om invandring av utländsk arbetskraft som kom för att arbeta inom yrken som inte krävde någon utbildning. Under den senaste tioårsperioden har

däremot de cirkulära migranterna i relativt hög utsträckning varit personer med en hög utbildningsnivå. I slutet av 2014 fanns det närmare 15 000 utrikes födda personer som var 18 år eller äldre och hade invandrat minst två gånger sedan 2005. Av dem hade omkring hälften en eftergymnasial utbildning. Vanligast med en eftergymnasial utbildning var det bland personer födda i Nordamerika och Australien, där fler än sju av tio var högt utbildade. Även bland cirkulära migranter födda i länder i Afrika och Asien är det vanligt med en hög utbildningsnivå, 40 respektive 50 procent av dessa migranter hade en eftergymnasial utbildning. ■

FAKTA

I Sverige har regeringen kartlagt cirkulär migration ur ett svenskt perspektiv. Kartläggningen har främst skett tillsammans med SCB och Migrationsverket. Dessa båda myndigheter har tillgång till registerdata som möjliggör en beskrivning av internationella migrationsmönster som involverar Sverige.

Tomas Johansson

arbetar med befolkningsstatistik på SCB
010-479 64 26
tomas.johansson@scb.se

Dagens cirkulära migranter är till stor del födda i länder utanför Norden och EU.

ÄLDRE FLICKOR OFTA TRÖTTA OCH STRESSADE

Foto: Jörgen Wiklund, Scandinar

Det finns barn som har påtagliga problem med stress, trötthet och sömn. Dessa problem är ofta vanligare bland flickor än bland pojkar. Bland flickor i 16–18-årsåldern är sex av tio trötta i skolan flera gånger i veckan.

Vi kan alla känna oss trötta, stressade och ha ont i huvudet någon gång ibland men att ha det återkommande flera gånger i veckan är betydligt mer påfrestande. Det förekommer dock redan bland barn visar intervjuer som gjorts med 12–18-åringar i Undersökningarna av barns levnadsförhållanden.

Fyra av tio barn har varit trötta i skolan flera gånger i veckan under det senaste halvåret. Det är fler flickor än pojkar som har känt sig trötta, varannan flicka jämfört med var tredje pojke. Ett av tio barn har känt sig trött varje dag.

Att vara trött i skolan är vanligare bland barn i åldrarna 16–18 år. Nästan hälften av dem har känt sig trötta flera gånger i veckan under det senaste halvåret. Sex av tio flickor kände sig trötta jämfört med fyra av tio pojkar. Bland de äldre flickorna var det två av tio som var trötta i skolan varje dag.

Barn som är 12 år och äldre behöver generellt 8–9 timmars sömn per natt. Men precis som för vuxna kan det variera eftersom barn är olika och därmed har olika behov.

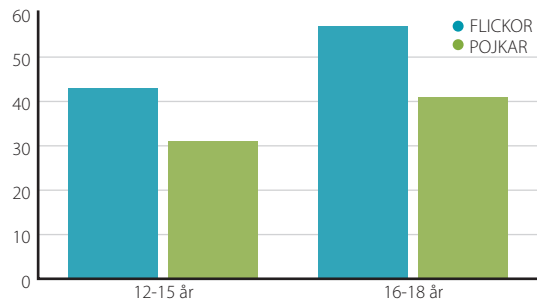
En anledning till att barn är trötta i skolan kan vara att de har svårt att somna på kvällarna. Vart femte barn har haft svårt att somna flera gånger i veckan under det senaste halvåret. Det är lika vanligt bland flickor som bland pojkar. Det finns inte heller någon skillnad mellan yngre och äldre barn.

Även dålig nattsömn kan medföra att barn känner sig trötta i skolan. 15 procent av barnen sov dåligt flera nätter varje vecka under det senaste halvåret. Fler äldre än yngre barn sov dåligt och det var vanligare bland flickor än pojkar. Var femte flicka sov dåligt jämfört med var tionde pojke.

STRESS I VARDAGEN är något som många barn upplever. Tre av tio barn har känt sig stressade flera gånger i veckan det senaste halvåret. Det är bland de äldre barnen som det är vanligast att känna sig stressad och framförallt bland flickorna. Drygt hälften av flickorna i åldrarna 16–18 år har känt sig stressade flera gånger i veckan under det senaste halvåret jämfört med en

FLICKOR ÄR TRÖTTARE...

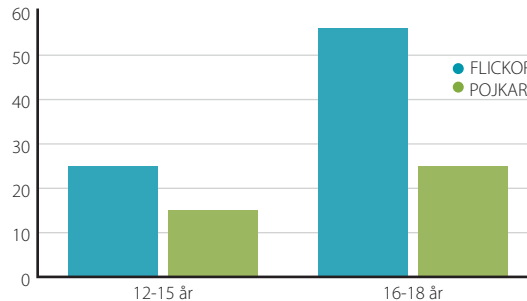
Andel barn 12–18 år som har varit trötta under dagarna i skolan flera gånger i veckan/varje dag under det senaste halvåret, 2014–2015. Procent

Nästan 60 procent av flickorna mellan 16 och 18 år var trötta i skolan flera dagar i veckan under senaste halvåret.

... OCH MER STRESSADE ÄN POJKAR

Andel barn 12–18 år som har känt sig stressade flera gånger i veckan/varje dag under det senaste halvåret, 2014–2015. Procent

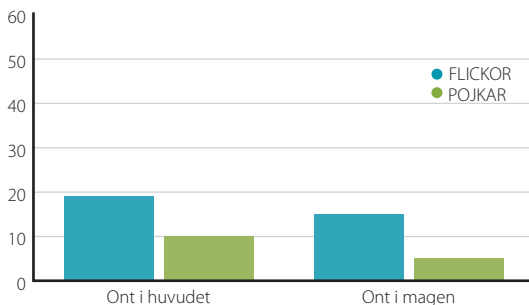
Nästan 60 procent av flickorna och drygt 20 procent av pojkarna har känt sig stressade flera gånger i veckan under det senaste halvåret.

Fyra av tio barn har varit trötta i skolan flera gånger i veckan under det senaste halvåret.

VAR FEMTE FLICKA HAR HUVUDVÄRK FLERA GÅNGER I VECKAN

Andel barn 12–18 år som har haft huvudvärk respektive ont i magen flera gånger i veckan/varje dag under senaste halvåret, 2014–2015. Procent

Nästan 20 procent av flickorna och 10 procent av pojkarna har haft ont i huvudet flera gånger i veckan.

FAKTA

I Undersökningarna av barns levnadsförhållanden, Barn-ULF, intervjuas barn som är 12–18 år. De får svara på hur de har det och hur de upplever sin vardag. I denna artikel har barnen delats in i två åldersgrupper, 12–15 respektive 16–18 år. Resultaten baseras på undersökningar som genomförts 2014 och 2015. Referenstid för de indikatorer som tas upp i artikeln är det senaste halvåret, med undantag för indikatorerna att vara nöjd med sig själv och att må bra, i de fallen handlar det om känslan vid intervjutillfället.

När "flera gånger i veckan" nämns i texten inkluderar detta om inget annat anges även barn som har svarat "varje dag".

fjärdedel av pojkarna i samma ålder. Bland de äldre flickorna var det en av tio som kände sig stressad varje dag.

HUVUDVÄRK OCH ONT i magen är fysiska besvär som kan vara symtom på stress. Resultat från undersökningen visar att dessa besvär är vanligare bland flickor än pojkar.

14 procent av barnen har haft huvudvärk flera gånger i veckan under det senaste halvåret, det gäller var femte flicka och var tionde pojke. 10 procent har haft ont i magen. Det är ingen skillnad mellan de yngre och äldre barnen, varken vad det gäller huvudvärk eller ont i magen.

Trots att det är vanligt att barn har problem med sömn, stress, huvudvärk och magont så tyckte så gott som alla barn, 98 procent, att de mådde ganska eller

mycket bra. Det var nästan 60 procent som tyckte att de mådde mycket bra. Av dem som mår mycket bra är det fler pojkar än flickor, nästan två tredjedelar av pojkarna jämfört med hälften av flickorna mådde mycket bra.

Att vara nöjd med sig själv är en faktor som kan bidra till välmående och vice versa. Majoriteten av barnen, 85 procent, var för det mesta eller ganska ofta nöjda med sig själva. Tittar vi enbart på dem som för det mesta är nöjda med sig själva ser vi att fyra av tio barn är det. Bland barn mellan 16 och 18 år är det dubbelt så många pojkar som flickor som känner så.

Sammantaget visar undersökningen att det är de äldsta flickorna som har störst problem med stress, trötthet, ont i huvudet och magen. Den visar också att färre flickor än pojkar känner att de mår mycket bra och är nöjda med sig själva. ■

Helena Rudander

arbetar med Undersökningarna av barns levnadsförhållanden på SCB 010-479 41 24 helena.rudander@scb.se

Personer med svaga färdigheter arbetar i mindre utsträckning

Var sjätte svensk hade 2012 otillräckliga kunskaper i att läsa och/eller räkna. Av dem förvärvsarbetade 60 procent år 2014, jämfört med 85 procent av dem med goda färdigheter.

 Sverige är ett av 24 länder som 2011–2012 deltog i PIAAC, en internationell undersökning som bedömer hur befolkningen i åldrarna 16–65 år klarar att läsa, räkna och lösa problem med hjälp av dator och internet.

Sveriges befolkning hamnar bland de främsta när det gäller genomsnittliga grundläggande färdigheter i läsning och räkning. Samtidigt hör Sverige till de länder som har störst skillnader mellan låg- och högpresterande personer. I befolkningen 16–65 år har hälften goda eller höga färdigheter i både läsning och räkning medan var sjätte person har otillräckliga färdigheter i minst ett av dessa områden. Var tionde person har problem inom både läsning och räkning.

Det är ungefär samma andel kvinnor som män som har svaga färdigheter inom minst ett av områdena. Däremot är skillnaderna stora mellan utrikes och inrikes födda. Nära hälften av de utrikes födda har problem jämfört med en av tio av de inrikes födda. Utrikes födda är en heterogen grupp av människor från många olika länder med varierande utbildningsnivå och som invandrat till Sverige under olika tidsperioder. Det finns därför stora skillnader i färdigheter inom gruppen utrikes födda. Utrikes födda som hade vistats i Sverige kortare tid än fem år hade i flera fall problem med svenska språket vilket påverkade bedömningen av färdigheter.

Det finns ett tydligt samband mellan formell utbildning och färdigheter. Majoriteten av dem med en utbildning som är kortare än 2 års gymnasium har otillräckliga eller låga färdigheter medan den övervägande delen av dem med eftergymnasial utbildning på minst 2 år har goda eller höga färdigheter.

FAKTA

I kunskapsområdena läsning och räkning har personerna delats in i sex kunskapsnivåer från nivå 0 till nivå 5. De personer som ligger på nivå 0–1 bedöms ha otillräckliga färdigheter, vilket innebär att de endast klarar enkla läs- och räkneuppgifter och därmed ofta har problem att klara kraven i samhället och arbetslivet. Personer som ligger på nivå 3–5 har goda/höga färdigheter.

I artikeln delas befolkningen in efter om de förvärvsarbetade och/eller studerade 2014. Med förvärvsarbetade avses personer som förvärvsarbetade november månad 2014. Med studerande avses personer som registrerats som studerande inom formell utbildning hösten 2014. Studier kan exempelvis bedrivas inom gymnasium, högskola/universitet, folkhögskola och komvux.

LÄS MER

Vuxna med svaga färdigheter, Utbildning 2015:2, SCB.

OECD Skills Outlook 2013.

I denna artikel beskrivs hur situationen såg ut 2014 för dem som deltog i undersökningen ett par år tidigare. Vilka skillnader fanns vad gäller att förvärvsarbeta och delta i studier mellan dem med goda/höga färdigheter och dem med otillräckliga färdigheter?

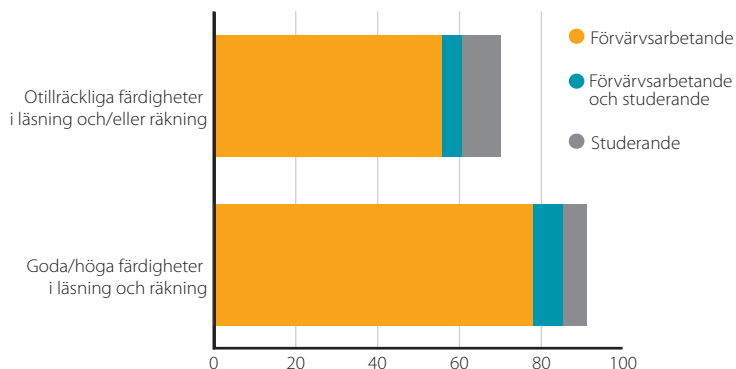
ANDELEN SOM FÖRVÄRSARBETADE 2014 var betydligt högre bland de personer som hade goda eller höga färdigheter. Ungefär 85 procent av dem förvärvsarbetade jämfört med 60 procent av dem med svaga färdigheter. Andelen som studerade var knappt 15 procent i båda grupperna. Vissa både förvärvsarbetade och studerade. Av dem med svaga färdigheter var det tre av tio som varken förvärvsarbetade eller studerade 2014, jämfört med en av tio bland dem med goda eller höga färdigheter.

I gruppen med otillräckliga färdigheter hade 55 procent kortare utbildning än 2-årig gymnasial. Av dem förvärvsarbetade 48 procent, medan 38 procent varken förvärvsarbetade eller studerade. Bland dem med svaga färdigheter och längre utbildning var andelarna 71 respektive 23 procent.

I gruppen med goda färdigheter hade 11 procent den kortare utbildningen och bland dem förvärvsarbetade 65 procent, medan 34 procent varken förvärvsarbetade eller studerade. Bland dem med goda färdigheter och längre utbildning var dessa andelar 87 respektive 7 procent. En internationell PIAAC-rapport från OECD har visat att det finns ett samband mellan färdigheter och deltagande i arbetskraften även när hänsyn tas till skillnader i utbildningsnivå och ålder.

LÄGRE ANDEL SOM ARBETAR BLAND PERSONER MED OTILLRÄCKLIGA FÄRDIGHETER

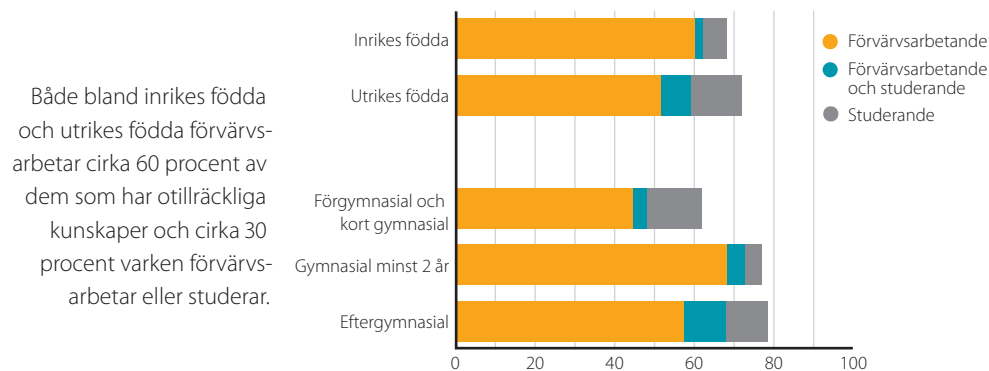
Personer 19–64 år efter nivå på färdigheter i att läsa och räkna 2011/12 och förvärvsarbete/studier 2014. Procent

Bland personer med goda eller höga färdigheter i att läsa och räkna är andelen förvärvsarbetande betydligt högre än bland dem som har otillräckliga färdigheter.

I GRUPPEN MED OTILLRÄCKLIGA FÄRDIGHETER ARBETAR LÅGUTBILDADE I MINST UTSTRÄCKNING

Personer 19–64 år med otillräckliga färdigheter i att läsa och/eller räkna 2011/12 efter förvärvsarbete/studier, födelseland och utbildningsnivå 2014. Procent

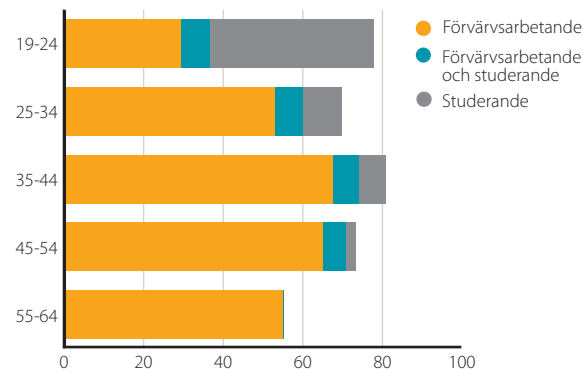
ETT SÄTT ATT ÖKA SIN KOMPETENS och få större möjligheter på arbetsmarknaden är att delta i studier. I gruppen med svaga färdigheter hade tre av tio studerat någon gång mellan 2011 och 2014, vilket var samma andel som för dem med goda eller höga färdigheter. Studier inom gymnasium, komvux, folkhögskola eller kompletterande utbildning var vanligast bland dem med otillräckliga färdigheter, 22 procent hade studerat inom dessa utbildningsformer. Motsvarande andel för dem med goda eller höga färdigheter var 10 procent. Studier inom högskola/universitet eller yrkeshögskola var vanligast bland dem med goda eller höga färdigheter. Andelen som studerat inom dessa utbildningsformer någon gång mellan 2011 och 2014 var 22 procent, medan motsvarande andel för dem med svaga färdigheter var 4 procent.

TRE AV TIO MED OTILLRÄCKLIGA FÄRDIGHETER och en av tio bland dem med goda eller höga färdigheter varken förvärvsarbetade eller studerade 2014. Varifrån får då dessa personer sin huvudsakliga inkomst? Bland de som har otillräckliga färdigheter och varken arbetade eller studerade 2014 fick nästan 40 procent sin huvudsakliga inkomst från förtidspension. Det kan jämföras med drygt 10 procent av dem med goda eller höga färdigheter som varken arbetade eller studerade.

Förutom förtidspension så är även ekonomiskt bistånd och någon form av arbetsmarknadspolitisk åtgärd vanligt bland personer med svaga färdigheter som varken arbetar eller studerar. Många av dem med goda eller höga färdigheter som hade klassats som varken förvärvsarbetande eller studerande 2014 hade trots det sin huvudsakliga inkomst från förvärvsarbete. Dessa personer hade förmodligen en svagare anknytning till arbetsmarknaden. ■

FYRA AV TIO UNGA MED OTILLRÄCKLIGA FÄRDIGHETER STUDERAR

Personer 19–64 år med otillräckliga färdigheter i att läsa och/eller räkna 2011/12 efter förvärvsarbete/studier och ålder 2014. Procent

I åldersgruppen 55–64 år med otillräckliga kunskaper förvärvsarbetar 55 procent och 45 procent varken förvärvsarbetar eller studerar. I åldrarna 19–24 år förvärvsarbetar drygt 35 procent medan drygt 20 procent varken förvärvsarbetar eller studerar.

60

procent av dem med svaga färdigheter förvärvsarbetade 2014

Lotta Larsson

arbetar med utbildningsstatistik på SCB
010-479 63 14
lotta.larsson@scb.se

Nytt register ger bättre statistik om barns familjer

Ny statistik från SCB ger en mer korrekt beskrivning av barns familjeförhållanden än tidigare. Bland annat visas nu en mer rättvisande bild av antalet barn som bor med en styvförälder.

– Det här påverkar också statistiken över barnfamiljernas ekonomi, säger **Karin Lundström** som arbetar med barn- och familjestatistik på SCB.

Sedan 1999 har SCB tagit fram årlig statistik som beskriver barns situation ur olika perspektiv. Det handlar bland annat om familjers sammansättning, separationer mellan föräldrar, skilskan, adoptioner och boende. Syftet är alltså att belysa barns levnads- och familjeförhållanden.

STATISTIKEN BYGGER PÅ uppgifter som hämtas från register som i sin tur bygger på folkbokföringen. Tack vare förändringar i folkbokföringen har SCB kunnat göra ett nytt register, med uppgifter från 2014, där man kan upptäcka familjekonstellationer som tidigare inte syntes i statistiken. I den nya statistiken har 5 procent av alla barn, 115 000 personer, fått en annan familjesituation än de hade i den äldre statistiken.

De flesta barn bor tillsammans med sina biologiska föräldrar eller adoptivföräldrar. Statistiken över denna grupp påverkas inte av det nya registret. Det gör den däremot för barn som bor med en styvförälder.

– Ungefär 70 000 barn och unga som tidigare såg ut att bo med en ensamstående förälder har bytt familjestatus i den nya statistiken. De räknas nu som barn med sammanboende föräldrar eftersom de bor med en förälder och en styvförälder. Den gruppen har vuxit från 4 till 7 procent av alla barn.

I STATISTIKEN BESKRIVS även unga mellan 18 och 21 år som flyttat hemifrån. Inom denna

Karin Lundström arbetar med barn- och familjestatistik på SCB.

grupp har det också skett förändringar i och med det nya registret.

– Tidigare har vi bara kunnat identifiera sammanboende om de haft barn eller varit gifta, vilket är väldigt ovanligt i den åldern. Då kunde vi bara identifiera 6 procent som sammanboende. Nu ser vi att 29 procent bor ihop med någon.

Den nya statistiken ger inte bara en bättre bild av barns familjesituation utan också av deras ekonomiska standard.

– Om det visar sig att det förutom den biologiska föräldern eller adoptivföräldern

även finns en styvförälder som har en inkomst kan det ha stor betydelse för de ekonomiska förhållandena för familjen.

Barnstatistiken används av myndigheter som Socialdepartementet och Barnombudsmannen. Organisationer som till exempel Rädda barnen, som bland annat tar fram uppgifter om barnfattigdom, har också nytta av den här typen av statistik. Läs mer om barns familjeförhållanden i artikeln *136 000 barn bor med en styvförälder* på nästa sida.

Andreas Rosander

Två föräldrar och ett syskon – så ser de flesta barns hemförhållanden ut. Men 7 procent bor tillsammans med en styvförälder och 13 procent med halvsyskon eller styvsyskon. Med hjälp av ny statistik från SCB får vi en bättre bild av barns familjer än tidigare.

Foto: Anders Andersson, Scandinav

136 000 barn bor med en styvförälder

I Sverige finns ungefär två miljoner barn under 18 år. De flesta, tre av fyra, bor tillsammans med båda sina ursprungliga föräldrar, det vill säga biologiska föräldrar eller adoptivföräldrar. 18 procent av barnen bor tillsammans med en ensamstående förälder och 7 procent, eller 136 000 barn, bor tillsammans med en förälder och en styvförälder. För barn som bor med enbart en av föräldrarna är det vanligare att bo med sin mamma än med sin pappa.

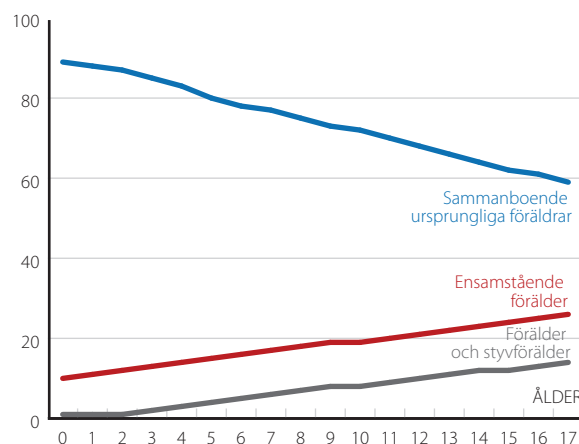
HUR VANLIGT DET ÄR MED OLIKA FAMILJETYPER skiljer sig åt bland annat mellan barn i olika åldrar, med olika bakgrund och som bor i olika delar av landet. Bland de yngsta barnen bor nära nio av tio med båda sina biologiska föräldrar eller adoptivföräldrar. I takt med att barnen blir äldre är det fler som varit med om en separation mellan föräldrarna och därmed är det en högre andel av de äldre barnen som bor tillsammans med en ensamstående förälder eller en förälder och en styvförälder. Bland 17-åringar bor fyra av tio med en ensamstående förälder eller en förälder och en styvförälder.

Bland 17-åringar bor fyra av tio med en ensamstående förälder eller en förälder och en styvförälder.

YNGRE BARN BOR OFTA MED BÅDA FÖRÄLDRARNA.

Familjetyp för barn 0–17 år, efter ålder. 2014. Procent

Bland de yngsta barnen bor ungefär nio av tio med båda sina biologiska föräldrar eller adoptivföräldrar. Äldre barn bor i större utsträckning med en ensamstående förälder eller en förälder och en styvförälder.

86 %

av barnen i Habo kommun bor med båda sina ursprungliga föräldrar

UNGEFÄR VAR FEMTE BARN i Sverige har utländsk bakgrund, en andel som har ökat under senare år. Barn med utländsk bakgrund bor i mindre utsträckning än barn med svensk bakgrund tillsammans med båda sina biologiska eller adoptivföräldrar. I denna grupp är det istället en högre andel barn som bor tillsammans med en ensamstående mamma. Att barn med utländsk bakgrund i mindre utsträckning bor med båda föräldrarna förklaras både av att det är relativt vanligt att barn invandrar med enbart en av sina föräldrar och att det är vanligare med separationer i denna grupp.

ANDELEN BARN som bor tillsammans med båda sina ursprungliga föräldrar varierar mellan landets kommuner. Högst är andelen i Habo, 86 procent, och lägst i Filipstad, 61 procent. I Hallands, Kronobergs och Jönköpings län samt i kranskommuner kring storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö finns många kommuner där en stor andel barn bor tillsammans med båda sina ursprungliga föräldrar.

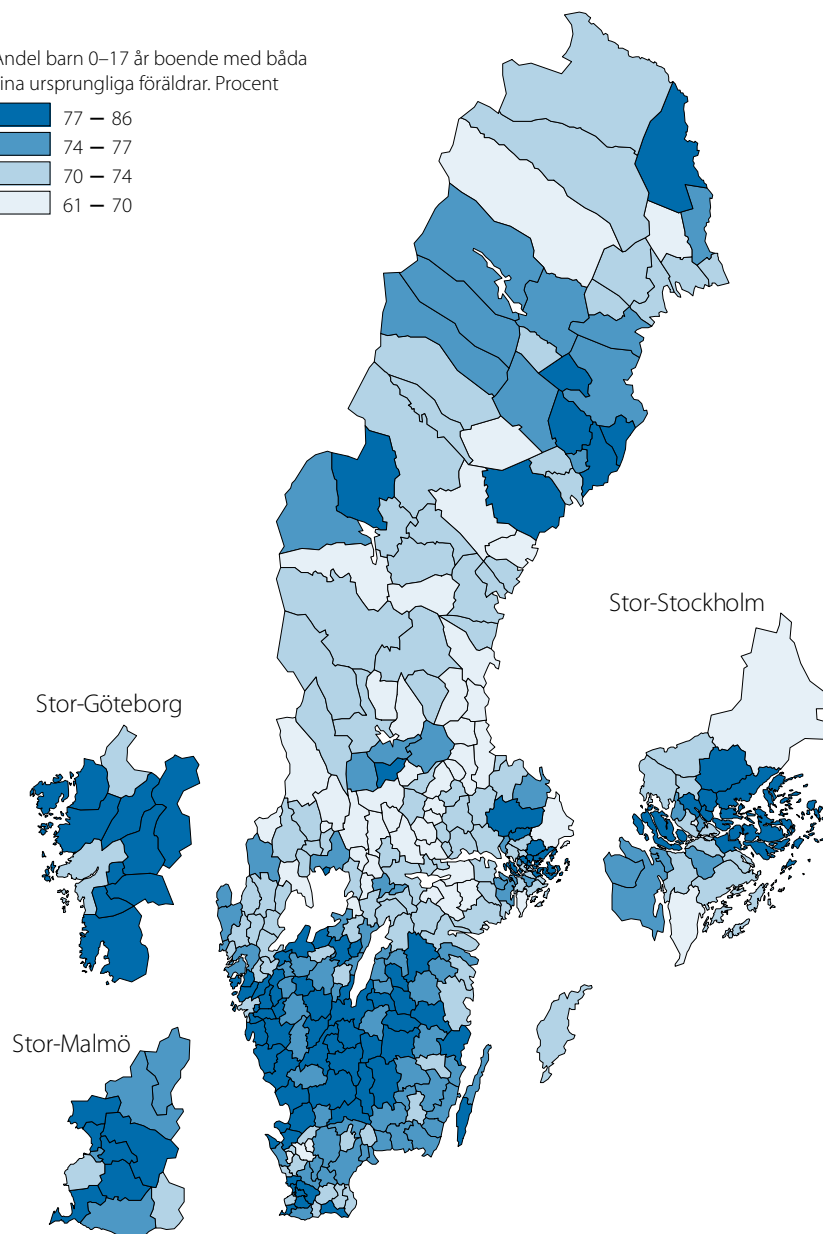
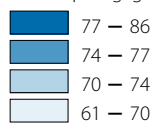
MER ÄN ÅTTA AV TIO BARN under 18 år bor tillsammans med ett eller flera syskon. Det kan vara helsyskon, halvsyskon eller styvsyskon. De flesta bor enbart tillsammans med helsyskon, det gäller nära sju av tio barn. Men 248 000 barn, eller 13 procent, bor tillsammans med halvsyskon eller styvsyskon.

Hur vanligt det är med olika slags syskon skiljer sig åt mellan barn i olika slags familjer. Att bo med halv- eller styvsyskon är betydligt vanligare bland barn som bor med en förälder och en styvförälder än bland dem som bor med båda sina biologiska föräldrar eller adoptivföräldrar. Det gäller 60 procent av barnen som bor med en förälder och en styvförälder jämfört med 6 procent av barnen som bor med båda sina ursprungliga föräldrar.

HUR STOR ANDEL SOM BOR MED SYSKON skiljer sig åt mellan barn i olika åldrar. Lägst är andelen bland 0- och 1-åringar, av dem bor omkring 60 procent med syskon. Många av dessa barn är först i syskonskaran och kommer senare att få yngre syskon. Högst andel finns i åldrarna 6–11 år, där nära 90 procent bor tillsammans med syskon. Bland tonåringar är andelen något lägre. Det kan bero på att barnet har äldre syskon som hunnit flytta hemifrån.

VANLIGT ATT BO MED BÅDA SINA URSPRUNGLIGA FÖRÄLDRAR I SÖDER

Andel barn 0–17 år boende med båda sina ursprungliga föräldrar. Procent

FAKTA

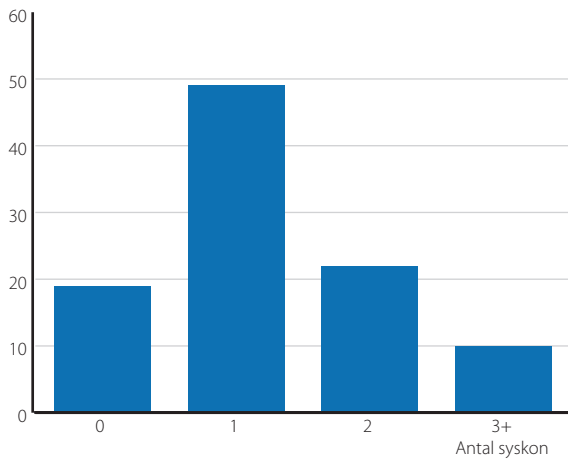
Artikeln handlar om hemmaboende barn i åldrarna 0–17 år. Uppgifterna om familjetyp och syskon baseras på vilka personer som är folkbokförda i samma bostad som barnet. För barn vars föräldrar har separerat är det vanligt att barnet bor växelvis hos sin mamma och sin pappa. I denna artikel betraktas barnet som boende hos den förälder där han/hon är folkbokförd.

Barn med svensk bakgrund avser barn födda i Sverige, där en eller båda föräldrarna är födda i Sverige. Barn med utländsk bakgrund avser barn som är utrikes födda samt barn födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar.

Uppgifterna kommer från SCBs barn- och familjestatistik, www.scb.se/le0102

HÄLFTEN BOR MED ETT SYSKON

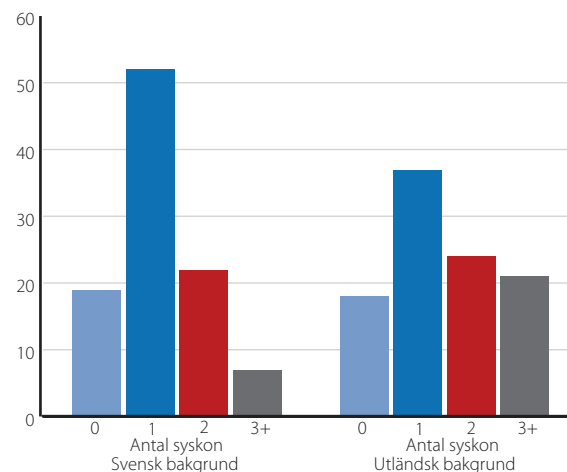
Antal hemmaboende syskon bland barn 0–17 år. 2014. Procent

Omkring hälften av barnen bor tillsammans med ett syskon. Ungefär vart femte barn bor tillsammans med två syskon, eller har inga hemmaboende syskon, medan vart tionde barn har tre eller flera hemmaboende syskon

VANLIGARE ATT BARN MED UTLÄNDSK BAKGRUND BOR MED TRE SYSKON

Antal hemmaboende syskon bland barn 0–17 år, efter bakgrund. 2014. Procent

En jämförelse av barn med svensk och utländsk bakgrund visar att barn med svensk bakgrund i större utsträckning har ett hemmaboende syskon, medan barn med utländsk bakgrund i större utsträckning har tre eller flera hemmaboende syskon.

81 %

av barnen under 18 år bor tillsammans med ett eller flera syskon.

DET ÄR VANLIGAST att bo med ett syskon, det gör nästan hälften av alla barn. Det är särskilt vanligt bland barn som bor med båda sina ursprungliga föräldrar. Att bo med två eller fler syskon är vanligare bland barn som bor tillsammans med en av sina föräldrar och en styvförälder, medan barn med ensamstående föräldrar i större utsträckning inte bor tillsammans med något syskon. Det finns även barn som bor med ett stort antal syskon. År 2014 fanns 742 barn i drygt 70 familjer som hade 10 eller fler hemmaboende syskon.

HUR MÅNGA SYSKON man bor tillsammans med skiljer sig åt mellan barn med svensk och utländsk bakgrund. Barn med svensk bakgrund bor i större utsträckning med ett syskon, medan barn med utländsk bakgrund i större utsträckning bor med tre eller flera syskon.

BARN KAN OCKSÅ HA SYSKON som de inte bor tillsammans med. Det kan handla om äldre syskon som flyttat hemifrån eller syskon som bor med en av sina föräldrar i en annan familj. Knappt 2 procent av barnen har helsyskon som bor med en av sina föräldrar i ett annat hushåll. Det kan exempelvis vara familjer där föräldrarna separerat och ett av barnen bor tillsammans med mamman och ett barn tillsammans med pappan. ■

Anna Nyman

arbetar med barn- och familjestatistik på SCB
010-479 45 94
anna.nyman@scb.se

NY STATISTIK OM BARN

Statistik över barns familjer har tidigare skapats utifrån personer som är folkbokförda på samma fastighet och har relationer med varandra. Genom en utveckling av statistiken skapas familjer nu utifrån de personer som är folkbokförda på samma bostad och har relationer med varandra. Denna förändring leder till att barns familjeförhållanden kan beskrivas på ett bättre sätt än tidigare. Bland annat identifieras fler ombildade familjer, där barn bor tillsammans med en förälder och en styvförälder.

Att jämföra inkomster för hushåll

SCB får ofta frågor om hushållens inkomster. Att kunna jämföra inkomster för hushåll är viktigt, men det är inte lika lätt som att jämföra inkomster för individer. Statistikskolan reder ut problematiken.

Hushållens inkomster är ett vanligt ämne för frågor till SCB. De rör exempelvis var gränserna går för höginkomsthushåll och låginkomsthushåll. Svaret på dessa frågor är att det inte finns några officiella gränser. Trots det är det intressant att kunna göra jämförelser mellan hushållens inkomster, men det finns vissa saker som är viktiga att tänka på för att jämförelsen ska bli relevant. När SCB redovisar hushållens inkomster är det i de allra flesta fall den disponibla inkomsten som är inkomstmättet. I den disponibla inkomsten ingår alla hushållens inkomster.

Vi ska i den här artikeln titta på den disponibla inkomsten för två olika hushåll för att försöka avgöra om de har hög eller låg inkomst. Det ena hushållet är ett singelhushåll, det vill säga en ensamstående person utan barn, som har en disponibel inkomst på 275 000 kronor per år. Det andra hushållet består av två vuxna och tre barn och har en disponibel inkomst på 550 000 kronor, trebarnsfamiljen har alltså dubbelt så hög inkomst som singelhushållet.

STATISTIKEN FÖR HUSHÅLLENS INKOMSTER visar att medianvärdet för samtliga hushåll i Sverige 2014 var 335 000 kronor. Det motsvarar nästan 28 000 kronor per månad. Det betyder att vårt singelhushåll har en disponibel inkomst som ligger betydligt under medianvärdet, medan vår trebarnsfamilj ligger högt över. Vi kan precisera oss ytterligare. Singelhushållet tillhör de 40 procent av hushållen som har lägst inkomst, medan barnfamiljen tillhör de 25 procent som har högst inkomst.

Kan man då säga att singelhushållet är ett låginkomsthushåll och barnfamiljen ett höginkomsthushåll? Nej, så enkelt är det inte. Om vi tittar på medianvärdena för singelhushåll respektive trebarnsfamiljer så ser vi att beloppen ligger på 177 000 kronor respektive 591 000 kronor. Vårt singelhushåll har alltså en relativt hög inkomst för att vara singelhushåll, så hög att det tillhör de 25 procent av singelhushållen som har högst inkomst. Vår trebarnsfamilj däremot har en relativt låg inkomst för att vara trebarnsfamilj, så låg att den tillhör de 40 procent av trebarnsfamiljerna som har lägst inkomst.

Nu har vi visat resultat som pekar i helt olika riktning vad gäller om våra två hushåll kan sägas ha hög eller låg inkomst, det beror alltså på vilka vi jämför med. Ingen av dessa metoder är dock lämplig om man vill jämföra hushåll efter någon form av ekonomisk standard eller köpkraft. Att dela den disponibla inkomsten med antalet hushållsmedlemmar och få fram disponibel inkomst per person som mått på ekonomisk standard är inte heller något bra alternativ. Skälet till det är att det medför stordriftsfördelar att bo tillsammans. Det är till exempel normalt inte dubbelt så hög boendekostnad för två personer som för en person.

FÖR ATT KUNNA JÄMFÖRA disponibel inkomst mellan olika typer av hushåll används därför ett viktsystem, en så kallad konsumtionsenhetsskala, där konsumtionen är relaterad till hushållets sammansättning. Varje person i hushållet tilldelas en vikt och den disponibla inkomsten divideras med summan av vikterna för hushållets medlemmar. Kvoten blir disponibel inkomst per konsumtionsenhet, även kallat ekonomisk standard.

För att kunna jämföra disponibel inkomst mellan olika typer av hushåll används ett viktsystem.

Storleken på vikterna, som fastställs av SCB, bygger på budgetberäkningar för olika hushållstyper. Beräkningarna innefattar utgifter för normal försörjning, bl.a. boende, barnomsorg, mat och semester.

Enligt den senast genomförda beräkningen ser konsumtionsenhetsskalan ut på följande sätt:

KONSUMTIONSENHETSSKALA	VIKT
Ensamboende	1,00
Sammanboende par	1,51
Ytterligare vuxen	0,60
Första barnet 0–19 år	0,52
Andra och påföljande barn 0–19 år	0,42

För vårt singelhushåll är det enkelt att räkna fram den ekonomiska standarden eftersom summan av vikterna i ett singelhushåll är 1,00. Vårt singelhushåll har alltså en ekonomisk standard på 275 000 kronor dividerat med 1,00 konsumtionsenhet vilket är 275 000 kronor per konsumtionsenhet.

För trebarnsfamiljen ska den disponibla inkomsten på 550 000 kronor divideras med summan av $1,51 + 0,52 + 0,42 + 0,42 = 2,87$. Resultatet blir cirka 192 000 kronor per konsumtionsenhet.

Nu kan vi jämföra dessa resultat med statistik om ekonomisk standard för alla hushåll. Vårt singelhushåll, det som hade en disponibel inkomst på 275 000 kronor, tillhör de 40 procent av hushållen som har högst ekonomisk standard, medan trebarnsfamiljen med 550 000 kronor tillhör de 30 procent som har lägst inkomst.

Som vi har sett varierar resultaten vid jämförelser mellan olika typer av hushåll beroende på metod. Men genom att använda konsumtionsenhetsskalan kan vi alltså jämföra olika slags hushåll. ■

FAKTARUTA

I den disponibla inkomsten ingår alla inkomster. Det är dels inkomster av arbete, det vill säga lön och inkomst av näringsverksamhet, dels skattepliktiga transfereringar som sjukpenning, sjukersättning, aktivitetsersättning, föräldrapenning, A-kassa och pension, dels skattefria transfereringar som barnbidrag, bostadsbidrag, bostadstillägg, studiemedel, ekonomiskt bistånd och underhållsstöd. Dessutom ingår kapitalinkomster. Från summan av dessa belopp dras skatt, återbetalat studiemedel och utbetalat underhållsstöd.

Den konsumtionsenhetsskala som SCB har fastställt används för Sveriges officiella statistik. EU:s statistikbyrå Eurostat använder en skala som ser något annorlunda ut när de redovisar statistik för EU-länderna. Det innebär att SCB:s uppgifter kan skilja sig något från motsvarande uppgifter som Eurostat redovisar.

Hans Heggemann

arbetar med ekonomisk
välfärdsstatistik på SCB
010-479 68 10
hans.heggemann@scb.se

FOLKHÖGSKOLAN en väg till högre studier

Under 2015 deltog över 100 000 personer i kurser på folkhögskolan. Bland dem som uppnått grundläggande behörighet till högskolestudier genom folkhögskolekurser har knappt hälften börjat på högskolan inom tre år.

» På Sveriges 154 folkhögskolor arrangeras flera typer av kurser, som kan pågå allt ifrån en dag till tre år. Flest personer går *korta kurser*, som hade 57 000 deltagare 2015. Dessa kurser varar 1-14 dagar och har ofta konstnärlig eller estetisk inriktning. Näst flest deltagare, 26 000, gick *särskilda kurser*. Dessa innebär fördjupade studier inom ett visst område, exempelvis musik, media, teater eller turism. Vissa särskilda kurser leder också till yrken som fritidsledare, journalist eller kantor. För personer som saknar eller behöver komplettera en gymnasieutbildning finns *allmänna kurser*. Ett syfte med dessa är att deltagarna ska uppnå grundläggande behörighet till högskolestudier eller yrkeshögskola. Vissa folkhögskolor erbjuder också allmänna kurser på grundskolenivå. Längden på allmänna kurser varierar mellan ett och tre år beroende på förkunskaperna hos deltagarna. Allmänna kurser hade nästan 18 000 deltagare 2015.

Det finns också *studiemotiverande kurser* som riktar sig bland annat till arbetssökande och *etableringskurser* för personer som nyligen invandrat till Sverige, och som syftar till att öka möjligheterna för deltagarna att få ett arbete eller underlätta fortsatta studier. Ett mindre antal personer går *påbyggnadsutbildningar* till tidigare utbildning.

UNGEFÄR SEX AV TIO DELTAGARE på folkhögskolekurserna är kvinnor. På etableringskurser för nyanlända invandrare och studiemotiverande kurser är dock männen något fler än kvinnorna. Det är tydlig skillnad i tidigare utbildningsnivå bland deltagare på olika slags kurser, vilket har att göra med kursernas syfte och innehåll. En stor andel av personerna som läser allmän kurs, som främst syftar till att komplettera en gymnasieutbildning, har tidigare högst förgymnasial utbildning eller oavslutad gymnasieutbildning. På korta kurser och särskilda kurser har de flesta deltagare minst gymnasial utbildning.

Foto: Astrakan, Scandinav

MER ÄN HÄLFTEN AV DELTAGARNA GÅR KORTA KURSER

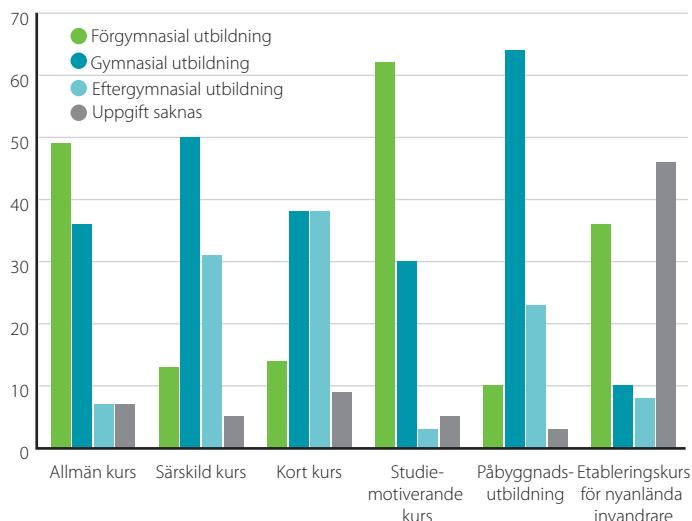
Deltagare i folkhögskolans kurser 2015 efter kön och svensk/utländsk bakgrund

Kurstyp	Antal deltagare	däruv (%) Kvinnor	Svensk		Utländsk bakgrund
			Män	bakgrund	
Allmän kurs	17 900	55	45	60	40
Särskild kurs	26 100	65	35	83	17
Kort kurs	57 400	59	41	87	13
Studiemotiverande kurs	3 300	42	58	56	44
Påbyggnadsutbildning	200	59	41	89	11
Etableringskurs för nyanlända invandrare	2 000	47	53	0	100
Totalt	106 900	59	41	79	21

En person som deltar i flera kurser räknas flera gånger. Antalet unika personer som deltog i folkhögskolekurser 2015 var 103 000.

OLIKA UTBILDNINGSBACKGRUND BLAND DELTAGARNA BEROENDE PÅ KURS

Deltagare i folkhögskolans kurser 2015 efter tidigare utbildningsnivå. Procent

På vissa kurstyper är det vanligt att deltagarna har högst grundskola eller motsvarande utbildning. Bland deltagarna på korta kurser och särskilda kurser har många eftergymnasial utbildning.

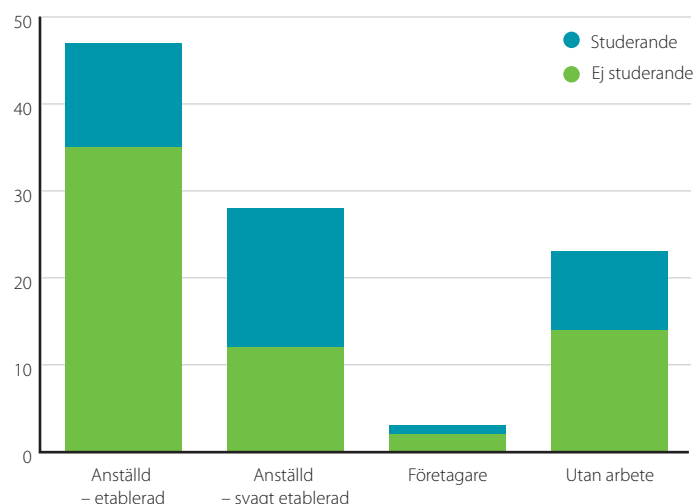
Cirka två av tio deltagare på folkhögskolan 2015 hade utländsk bakgrund, vilket speglar befolkningens sammansättning i stort i detta avseende. Men det är skillnad mellan olika kurstyper. På allmänna kurser hade fyra av tio utländsk bakgrund, och på korta kurser en av tio.

ETT VIKTIGT UPPDRAG FÖR FOLKHÖGSKOLORNA är att vara ett alternativ till den vanliga gymnasieskolan och komvux för personer som vill erhålla grundläggande behörighet för högskolestudier. Det kan därför vara intressant att se hur det går för dem som har fått sådan behörighet på en allmän kurs i folkhögskolan. Nästan 1 900 personer uppnådde behörighet 2011. Nedan redovisas vad de gjorde tre år senare, 2014.

Nära hälften, 46 procent, av personerna som fick behörighet påbörjade en högskoleutbildning någon gång mellan 2011 och 2014, en något större andel kvinnor än män. Det kan jämföras med att två av tre som gick ut gymnasieskolans högskoleförberedande program med behörighet 2011 har varit registrerade på högskolan under samma period. Det ska nämnas att genomsnittsåldern i folkhögskolegruppen var 26 år 2011, alltså betydligt äldre än avgångseleverna i gymnasieskolan. Bland dem i gruppen som fick behörighet på folkhögskola 2011 studerade 37 procent höstterminen 2014 i någon utbildningsform.

HÄLFTEN ÄR ETABLERADE PÅ ARBETSMARKNADEN EFTER TRE ÅR

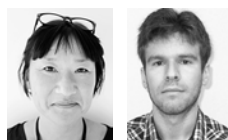
Personer som fått behörighet till högskolestudier på folkhögskolan 2011 fördelade efter anknäytning till arbetsmarknaden 2014. Procent

Bland de som är svagt etablerade på arbetsmarknaden eller inte har ett jobb är det många som studerar.

När det gäller arbetsmarknadsstatus var hälften etablerade på arbetsmarknaden som anställda eller företagare 2014. Övriga var antingen anställda men svagt etablerade på arbetsmarknaden, eller arbetade inte alls. Bland dessa var studiedeltagandet relativt högt. Nästan sex av tio bland de svagt etablerade och fyra av tio bland dem utan arbete studerade.

Genom att delta i en allmän kurs på folkhögskola och på så sätt skaffa sig behörighet till högskolestudier har alltså många kunnat påbörja en högskoleutbildning, och en relativt stor andel är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar efter tre år.

Malin Forsberg och Robert Hansson arbetar med utbildningsstatistik på SCB

Malin Forsberg
010-479 69 61
malin.forsberg@scb.se

Robert Hansson
010-479 65 23
robert.hansson@scb.se

FAKTA

Uppgifter om deltagare i folkhögskolan samlas in löpande av SCB, delvis på uppdrag av Folkbildningsrådet.

Uppgifterna om arbete är baserade på Registerbaserad aktivitetsstatistik (RAKS), som beskriver en persons försörjning och anknäytning till arbetsmarknaden. Personer med anställning räknas som etablerade om deras förvärsinkomst är högre än 60 procent av medianinkomsten för en grupp med samma kön och ålder.

103 000

personer gick någon folkhögskolekurs 2015

Utsläppen av växthusgaser ökar

MILJÖ Under första kvartalet 2016 uppgick utsläppen av växthusgaser till 16,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Det är en ökning med 1,9 procent jämfört med samma kvartal 2015. Utsläppen har inte varit på en så hög nivå sedan första kvartalet 2013. Ökningen har framförallt skett inom el-, gas- och värmeverk, pappers- och pappersvarutillverkning och i transportbranschen. Den förstnämnda branschen använder mer fossila bränslen, framför allt naturgas, än tidigare. En förklaring är att temperaturen första kvartalet 2016 var lägre än motsvarande period 2015 vilket ökade behovet av energi för uppvärmning.

Källa: SCB, www.scb.se

ANMÄLDA BROTT ÖKADE UNDER FÖRSTA HALVÅRET

Under första halvåret 2016 anmäldes totalt 748 000 brott, vilket är 3 procent fler än motsvarande period föregående år. De brottskategorier som ökade mest i antal anmälda brott var bedrägeribrott och skadegörelsebrott. De brottskategorier som minskade mest i antal anmälda brott var stöld- och tillgreppsbrott samt narkotikabrott.

Källa: Brottsförebyggande rådet, www.bra.se

DE FLESTA HAR KOMMUNALT VATTEN OCH AVLOPP

Vatten- och avloppsledningsnäten började byggas ut systematiskt i de större svenska städerna under senare delen av 1800-talet. Det var dock inte förrän under 1950- och 1960-talen som en storskalig utbyggnad genomfördes. Sedan 1980-talet har andelen av befolkningen som är ansluten till vatten- och avloppsledningsnätet endast ökat marginellt.

Nu är cirka 87 procent av Sveriges befolkning ansluten till de kommunala näten. I många befolkningstäta storstadskommuner är anslutningsgraden närmast hundra procentig, medan det i kommuner med stor yta och liten och spridd befolkning är betydligt svårare att effektivt bygga ut ledningsnätet.

Kommuner med låg anslutningsgrad återfinns framförallt i västra delarna av Värmlands län, Jämtlands län samt inlandskommunerna i Västerbottens län. Endast 4 av landets 290 kommuner har dock en anslutningsgrad som understiger 50 procent av befolkningen.

Källa: SCB, www.scb.se

Foto: iStock

4,2

miljoner ton hushållssopor slänger de svenska hushållen på ett år.

Källa: SCB, www.scb.se

MER JÄMSTÄLLT BARNBIDRAG EFTER LAGÄNDRING

JÄMSTÄLLDHET Den 1 mars 2014 trädde lagändringen om automatiskt delat barnbidrag mellan föräldrarna i kraft. Siffror visar att förändringen ledde till att betydligt fler föräldrar än tidigare delar på barnbidraget. För föräldrar med barn födda månaden innan lagändringen är andelen 3 procent medan motsvarande andel månaden efter genomförandet är 54 procent.

Huvudregeln är att barnbidraget ska delas mellan barnets föräldrar. Men om föräldrarna är överens om att mamman eller pappan ensam ska vara mottagare av barnbidraget, kan de gemensamt välja detta. Över 40 procent av föräldrarna väljer att överlåta bidraget på den ena föräldern. I drygt 93 procent av fallen överläts barnbidraget helt till kvinnan och i 7 procent av fallen till mannen.

Källa: Försäkringskassan, www.forsakringskassan.se

Foto: iStock

Foto: iStock

FORTSATT HÖG FOLKÖKNING

BEFOLKNING Vid halvårsskiftet 2016 uppgick Sveriges folkmängd till 9 906 331 personer, av dessa var 4 943 692 kvinnor och 4 962 639 män. Det är en ökning på drygt 55 000 personer sedan årsskiftet och i nio av tio kommuner ökade befolkningen. Folkökningen berodde främst på att invandringen var betydligt högre än utvandringen. Under första halvåret 2016 invandrade drygt 62 200 personer, vilket var 4 procent fler än motsvarande period året innan. Av invandrarna under första halvåret var knappt 23 000 medborgare i Norden eller EU/EES. Bland övriga 39 300 var knappt hälften flyktingar och nästan fyra av tio anhöriginvandrare. Jämfört med första halvåret 2015 har flyktingarna ökat och anhöriginvandrarna minskat. Flyktingarna var oftast män och anhöriginvandrarna var oftast kvinnor.

Källa: SCB, www.scb.se

SCB tackar

Tack vare våra uppgiftslämnare – privatpersoner, företag, myndigheter och organisationer – kan SCB tillhandahålla tillförlitlig och aktuell statistik som tillgodoser samhällets informationsbehov.

UNGA KVINNOR RESER MEST

75 procent av kvinnor 16-24 år ökade på semester under 2015

Minst bostadsyta per person i storstäder

Boarean per person varierar kraftigt mellan Sveriges kommuner. Kommunen med störst genomsnittlig boarea per person är Emmaboda med 54 kvadratmeter (kvm). Därefter följer Åsele, Båstad, Tingsryd och Ydre med 53 kvm. Den minsta arean per person har Stockholm och Sundbyberg med 33 kvm per person samt Botkyrka och Solna med 34 kvm. I många kommuner i storstadsområden bor en stor andel av hushållen i flerbostadshus och i dessa är boarean per person betydligt mindre än i småhus. Boarean varierar också mycket mellan olika typer av hushåll. En ensamstående person utan barn har i genomsnitt cirka 70 kvm boarea. Det kan jämföras med en familj som består av 2 vuxna och 3 barn som i genomsnitt har en boarea på 23 kvm per person.

